

ՄԵԼԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻՖՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Բարեւոյն Բիւրքեան՝ իր Ստեփան, Յովհաննէս, Մկրտիչ և Մարիամ որդիներն-
ցով և իր փեսայ Յակոբ Գաղանձեան յայտնում են բոլոր յարգելի բարեկամներին ի-
րանց անմոռանալի վիշապ յանձին

Ս Ի Մ Է Օ Ն Յ. Գ Ի Ր Ք Ճ Ե Ա Ն Ի

որի վշտալի մահը տեղի ունեցաւ ամսին 20-ին: Հոգեհանգիստը կը կատարվի ուր-
բաթ, երեկոյան ժամի 7-ին, իր ընտանեացիներով և ընտանեակներով և զանազան փողոց № 79, Սա-
ֆարովի տուն: Յուզարկաւորութիւնը ամսին 25-ին, շաբաթ օրը, առաւօտեան ժամը
10-ին դէպի Կոնկիայի կաթօլիկներէ եկեղեցին: Թաղումը Կոնկիայի գերեզմանատանը:
1—2

Ուրբաթ, ապրիլի 22-ին, ցերեկվայ 12 ժամին,

Ի Ս Ա Յ Ե Գ Օ Ր Օ Վ Ի Զ Փ Ի Թ Օ Ե Վ Ի

մահվան տարեկիցին Մոդուս. Գ. Գեորգի եկեղեցում կը կատարվի հոգեհանգիստ, որի
մասին յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին այրի Օլգա Ստանիսլավովնա
Փիթոնովա և դուստր Մարգարիտա Իսահիլա Բելեցկայա:
1—1

Ուրբաթ, ապրիլի 22-ին,

Ի Ս Ա Յ Ե Գ Օ Ր Օ Վ Ի Զ Փ Ի Թ Օ Ե Վ Ի

մահվան տարեկիցի առիթով, «Իսայ Եգորովիչ Փիթոնով և Ընկ.» Ա/Տ. գրասենեակը
Թիֆլիսում փակ կը լինի:
1—1

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

Խղճի ազատութեան ընդարձակումը Ռու-
սաստանում.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայկա-
կան հանրագրի կէտերը. Բագուի քաղաք-
ապետ Բրեցկի և փետրվարեան կոտորածը.
Թաթուսի և երաժշտութիւն. Ներքին լուրեր.—
ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.
— ՀԵՐԱՊԵՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.
— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամականքի Ալթիբից:

ԽԼՃԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Կայսերական նոր ուղղութիւնը, որ հրատա-
րակում ենք «Մշակի» այսօրվայ համա-
րում, ընդարձակ սահմաններ է բաց ա-
նում կրօնական համբերողութեան համար
Ռուսաստանում:

Կրօնը հանդիսանում է իր նախնի բացա-
ռելի վիճակից և դառնում է ազատ ըն-
տրութեան առարկայ, ազատ դաւանանքի
հասկացողութիւն: Առաջ կրօնը կամ ար-
տօնակ վիճակի մէջ էր, ինչպէս, օրինակ,
պրալօյալիին, կամ որոշ սահմանափա-
կութիւններ էր ենթարկված, ինչպէս միւս
կրօնները: Այժմ կրօններին տրվում է
իրաւական հաւասարութիւն: Եւ իւրա-
քանչիւր անձ կարող է իր կամքով ընտ-
րել իր ցանկացած կրօնը առանց որ և
է արգելքի:

Ինչպէս յայտնի է, կրօնական խտրու-
թիւնները գործնական շատ դժուարու-
թիւններ են յարուցել մեր առօրեայ
կեանքում: Օտարադաւանների միմեանց
հետ պատկանելու, դաւանների միտու-
թեան, պաշտօններ ստանալու ժամանակ
և ուրիշ զգալիքներում կրօնը շատ անգամ
արգելադրւթ դեր է կատարել կեանքի
գործերի մէջ: Այժմ մի անգամից վերջ է
դրվում այդ բոլոր անարդարութիւն-
ներին: Ով իրան ընտանեակում է գտնու-
կարող է վերադառնալ այն կրօնին, որից
նա որ և է պատճառով հեռացել է և
ընտրել այն կրօնը, որ նա աւելի համա-
պատասխան է համարում իր համոզմունք-
ներին և հայեացքներին:

Նոր օրէնքի հրապարակումը կրօնափոխու-
թեան մէջ չէ: Կրօնափոխութիւնը ինքն
ըստ ինքեան այնպիսի մի պատճառ է
ներկայումս, որ նա կարող լինէր առան-
ձին նպատակով: Ոչ, նրա գլխաւոր ի-
մաստը դաւանամբի ազատութեան, խղճի
ազատութեան գաղափարի մէջն է: Մար-
դիկ պէտք է ազատութիւն ունենան դա-
ւանելու այս կամ այն կրօնը և պատժի

ու արգելքի չը հանդիպեն, երբ նրանք
իրանց բարի կամքով և հայեացքով դե-
րապատեն այս կամ այն կրօնը թէ իրանց
և թէ իրանց զաւակներին համար:

Նոր օրէնքով կրօնը գրաւէ պէտք է
լինի իր էութեամբ, իր բովանդակու-
թեամբ, մի խօսքով ինքն իրանով և ոչ
ոստիկանական թելադրութիւններով:

Կրօնական համբերողութեան նոր օ-
րէնքը մեծ ուրախութեամբ ընդունվել է
ուսու ազանդաւորներին կողմից, որոնք
մինչև այժմ սահմանափակված իրաւունք-
ներ ունէին: Նա անշուշտ մեծ ուրախու-
թիւն կը պատճառէ և Ռուսաստանի
մէջ եղող զանազան դաւանութիւններին
պատկանող համայնքներին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՐՆԵՐԻ ԿԵՏԵՐԸ

«Մշակի» անցեալ համարում մենք խոստա-
ցանք ծանօթացնել մեր ընթերցողներին այն
որոշումների հետ, որ կայացել և մշակել
էին Անդրկովկասի ըստնաչորս հայաբնակ կենտ-
րոնների կողմից Թիֆլիսում հաւաքված ներ-
կայացուցիչները:

Վրացիների, մահմեդականների, քաղաքային
դաւանների, Գիւղատնտեսական ընկերութեան
և զանազան հիմնարկութիւններին որոշումները
մանրամասն լոյս են տեսել լրագրներում:
Այժմ հայկական որոշումների հրատարակու-
թեամբ լրանում է մի պակաս, որի բացակա-
յութիւնը խանգարում էր մեր երկրի զանա-
զան մասերի կարիքներին և պահանջներին
պատկանող ամբողջացնելու համար: Այդ որո-
շումներին կցված է և մի առաջադրանք, որի
հետ կը ծանօթացնենք մեր ընթերցողներին
առաջիկայ համարներից մէկում:

1) Մտցնել Անդրկովկասում տեղական ան-
դաւանաւոր ինքնավարութիւն լայն հիմունք-
ներով, հիմնելով ա.) ինքնավար մանր գեմա-
ւային միութիւն, բ.) գաւառական (առանց
նահանգականի) գեմաւոր, առանձնացնելով
քաղաքային ինքնավարութիւնները իբրեւ ա-
ռանձին միութիւններ և գ.) մէկ Համաանդը-
կովկասեան գեմաւորային ժողով, որը իրաւունք
պիտի ունենայ օրէնքներ առաջարկելու և
նախօրոք քննելու Անդրկովկասի վերաբերեալ
բոլոր օրէնսդրութիւնները:

2) Մտցնել երկուեաների դատարան ընդ-
հանուր դատաստութեան (общей подсудности)
բոլոր գործերի համար, նոյն թիւում նաև քա-
ղաքական, կրօնական, պաշտօնավարական և

մամուլի գործերի համար. մտցնել նոյնպէս
ընտրեալ հաշտարար դատաւորների հաստա-
տութիւնը: Թոյլ տալ դատավարութիւնը հաշ-
տարար դատաստանական հիմնարկութիւնների
մէջ տեղական լեզուներով: Պարտադիր անել,
որ հայաշատ տեղերում դատաւորները և դա-
տաստանական քննիչները գիտենան հայերէն
լեզուն:

3) Ոչնչացնել դատակարգային առանձնա-
շնորհներ: Հաւասարեցնել կանանց և տղա-
մարդկանց իրաւունքները:

4) Ազատութիւն խօսքի, ժողովների, համա-
խմբումների, ստաշկանների և ընկերակցութիւն-
ների: Կարգադրել, որ մարդասիրական, քաղա-
քակրթական, հրատարակչական և ուրիշ կըր-
թական հաստատութիւնները, որպէս և պար-
բերական հրատարակութիւնները հիմնվին և
բացվին յայտարարական (явочный) ձա-
նարով: Ազատել տեղական լեզուներով հրա-
տարակվող ամեն տեսակ աշխատութիւնները
գրաքննութիւնից և պատասխանատու անել
մամուլը բացառապէս դատաստանի առաջ:

5) Լեզուի ազատութիւն ժողովներում:
Գործավարութիւն գիւղական հաստատու-
թիւնների մէջ, նաև գիւղական հասարակու-
թիւնների փոխադարձ յարաբերութիւնների
մէջ տեղական լեզուով:

6) Անձնաւորութեան և ընտանեական հիմունք-
միութիւն: Ոչնչացնել անցաթղթերի սիս-
տէմը, իսկ իսկական սահմանների մէջ: Վե-
րացիներ վարչական պատժներին ու տուգանք-
ները և ռէնչացիներ ռեժիսորներ իրաւունքները:
Վերացիներ 1898 թ. հրատարակված ոստիկա-
նական գեմաւորային պահապանների օրէնքը,
հիմնել նոր գեմաւորային ոստիկանութիւն և
ենթարկել այս ոստիկանութիւնը գեմաւորային-
րին, իսկ քաղաքային ոստիկանութիւնը՝ քա-
ղաքներին:

7) Ընդհանուր պարտադիր խմբի տարրական
ուսում: Լիակատար ազատութիւն տալ մաս-
նաւոր նախաձեռնութեանը բանալու յայտա-
րարական ծանապարհով ամեն տեսակի և ա-
մեն կարգի ուսումնաւարաններ և դպրոցական
հաստատութիւններ: Մասնակից անել հասա-
րակական ոյժերը պետական և միջնակարգ և
ստորին դպրոցների կառավարութեան գոր-
ծին: Բանալ համալսարան Թիֆլիսում երկու
սեռի անձանց համար կովկասագիտութեան և
տեղական լեզուների ամբիոններով, նաև բա-
նալ բարձրագոյն մասնագիտական դպրոցներ
Անդրկովկասում:

8) Պարտադիր անել, որ տարրական դըպ-
րոցներում դասաւանդութիւնը հայ ծագում
ունեցող մանուկներին համար լինի հայերէն,
աւանդելով և ուսուցիչներ, որպէս գլխաւոր
աւարականից մէկը: Լուրջ հիմունքների վրա
գնել հայոց կրօնի, հայոց լեզուի, գրականու-
թեան և պատմութեան ուսուցումը պետական
դպրոցներում, ուրիշ գլխաւոր առարկաների
հետ հաւասար սկզբունքներով:

9) Խղճի ազատութիւն: Վերացիներ բոլոր
դաւանական և կրօնական սահմանափակում-
ները: Ազատութիւն տալ երդուելու մայրենի
լեզուով բոլոր պետական և հասարակական
հաստատութիւններին մէջ:

10) Վերականգնել ինքնավար հայկական ե-
կեղեցու իրաւունքները, վերացնելով բոլոր
սահմանափակումներն ու խոչընդոտները, մա-
նաւանդ ա) հայոց եկեղեցու կալուածքները,
կուլտուրական-կրթական և բարեգործական
հաստատութիւնները կառավարելու գործում,
բ) ս. Նշմիւրածնի սինօդի անդամների, Թեմա-
կան առաջնորդների, յովորդների և ուրիշ հո-
գևոր վարչական պաշտօնեաների համայնական
ընտրութեան գործում, և գ) թէ ուսանողական
թեմերի և թէ ամենայն հայոց Հոգևոր-ազգա-
յին ժողովները պարբերաբար գումարելու
գործում:

11) Վերադարձնել Հայկական եկեղեցուն
նրա ծխական դպրոցները և կալուածքները,
վերացնելով 1884-ից մինչև 1903 թ.թ. բոլոր
օրէնքներն ու կարգադրութիւնները, որոնք
վերաբերում են թէ ծխական դպրոցներին և թէ

այդ դպրոցների և հայոց վանքերի, եկե-
ղեցիների և հոգևոր դպրանոցների կալուածք-
ներին:

12) Հիմնել Կովկասում հայ-կաթօլիկական
թեմ թեմական առաջնորդով, հայազգի և հայ-
կաթօլիկ եպիսկոպոսով:

13) Մտցնել պրօգրեսիվ եկամտային հար-
կատուութիւն, որչափանցելով առաջնակարգ
անհրաժեշտ իրերից առնվող անուղղակի
հարկերը:

14) Բարեբեկ բանւորական աշխատանքի
պայմանները, կանոնաւորելով օրէնսդրական
ծանապարհով բանւորական օրաժամը և վե-
րացնելով բանւորական միութիւնները ու ըն-
կերակցութիւնները կազմակերպութեանը խան-
գարող սահմանափակումները:

15) Պարտադիր անել, որ միւլթաբարական
և ժամանակաւորապէս—պարտաւորված (вре-
менно—сбытаемые) գիւղացիներին հողաբաժին-
ները (наделъ) յետ գնվին ամբողջ համայնք-
ների կողմից գանձարանի աջակցութեամբ,
Ռուսաստանի ներքին նահանգների հետ համա-
հաւասար հիմունքներով: Աջակցել որ գիւղական
հասարակութիւնները կարողանան յետ գնել
իրանց հողաբաժիններից դուրս գտնվող այն
մասնաւոր կալուածատիրական հողերը, որոն-
ցից նրանք զարուհակ օգտվում են, և պար-
տաւորեցնել, որ գիւղացիական բանկը տայ
նրանց այդ նպատակի համար փոխառու-
թիւններ:

16) Թոյլ տալ մասնաւոր վարկային (կրեդի-
տային) հաստատութիւններին գործողութիւն-
ներ անել գիւղացիական հողերի յետգնման
վերաբերեալ:

17) Նախադաս (преимущественное) իրա-
ւունք տալ տեղական սակաւահող և անհող
գիւղացիներին ընակելու ազատ արքունի
հողերի վրա Անդրկովկասի սահմաններում:
Դիւրութիւններ տալ գիւղական ազգաբնա-
կութեան օգտվելու անտառներից, դաշտակ-
ներից (թալաններից) և արօտատեղիներից:

18) Վերացնել ուսաց հպատակութիւնը
ընդունած թիւրքահայ գաղթականներին վե-
րաբերեալ սահմանափակիչ և բացառիկ օրէնա-
դրութիւններն ու կառավարչական կարգա-
դրութիւնները և տալ նրանց ուրիշ հպատակ-
ների հետ հաւասար իրաւունք հողաբաժիններ
ստանալու Անդրկովկասի սահմաններում:

19) Հայ գիւղերի ծառայելու խաղաղ
ժամանակ Կովկասի սահմաններում:

20) Վերադարձնել վարչական իշխանութեամբ
աքսորված հայերին և ներում շնորհել քաղա-
քական և կրօնական գործերի համար տուժող
բոլոր անձերին:

Այս բոլոր բարեփոխումները իրագործելու
համար անհրաժեշտ է հրաւիրել համառոտական
ներկայացուցչական ժողով ընդհանուր, հաւա-
սար, ուղղակի և գաղտնի ձայնաւորութեան
սկզբունքներով, տալով հայ ժողովրդին իրա-
ւունք մասնակցելու այդ ժողովին Ռուսաս-
տանի ներքին նահանգների հետ համահաւասար
հիմունքներով:

ԲԱԳՈՒԻ ՔԱՂԱՔԱԳՆՈՒՄԻ ԻՐԵՅԿԻՆ ԵՒ ՓԵՏԸՐ-
ՎԱՐՆԱՆ ԿՈՏՈՐԱՅԸ

Ի՞նչ դիրք էր ընդնի Բագուի պ. քաղաքա-
պետը այն սարսափելի օրերում, երբ քա-
ղաքը դարձել էր մարդկային սպանդանոց:
Այդ բանը ամենից լաւ կարող էին իմանալ
նրա ձեռքի տակ գտնվողները, այսինքն այն
մարդիկ, որոնք ծառայում են Բագուի քաղա-
քային վարչութեան մէջ: Եւ զրանք պաշտօ-
նական արձանագրութեան մէջ մի առ մի
պարզել են պ. Իրեցկիի վերաբերմունքը դե-
պի փետրվարեան սարսափները: Այդ արձա-
նագրութիւնը տպված է «Сынъ Отечества»
լրագրի մէջ: Անա նա.

«Բագուի հասարակական վարչութեան ծա-
ռայողները հաւաքվելով փետրվարի 14-ին՝
խորհրդակցելու փետրվարի 6—9-ի արիւնա-
նեղ դէպքերի մասին, կանգ առան այն հարցի
վրա, թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք առաւ Բագուի

քաղաքային վարչութիւնը սոսկալի կոտորածը դադարեցնելու և նրա դժբախտ զոհերի վիճակը թեթեւացնելու համար: Ժողովին գեղացիներին փաստեր, որոնք անհերքելի կերպով ապացուցանում են Բագուի քաղաքային վարչութեան ամենակատարեալ անգործութիւնը այդ ուղղութեամբ: Պարզվեց նոյնպէս, որ Ուլարավայի մէջ ծառայող հայերը, թուով 46 հոգի, մնացել էին քաղաքային տանը պաշարված դրութեան մէջ, բայց Բագուի սարսափներէ ամբողջ տեղաբնակչութեան ժամանակ չունէին ուտելու բան, և եթէ չը լինէին մի քանի ընկեր ուսանիք, որոնք անձնազոհութեամբ, մեծ վտանգի ենթարկելով իրանց կեանքը գնդակների կարկուտի տակ, քաջութեամբ ունեցան մի քիչ հաց հասցնել պաշարվածներին, այս վերջինները կը մեռնէին սովից: Պաշարվածներին ամեն րօպէ սպառնում էր վտանգ գազանացած ամբոխի կողմից, որ սպառնում էր ներս խուժել քաղաքային տունը և կոտորել հայերին, որովհետեւ սրանք թողնված էին ճակատագրի կամայականութեան, առանց որ և է պաշտպանութեան: Մարտիկը խելագարված պաշարվածները յուսահատութեամբ վազեցին դէպի տէլէֆօնը, խնդրելով քաղաքապետից օգնութիւն, բայց քաղաքապետը կամ հրաժարվում էր խօսել նրանց հետ, կամ համոզում էր նրանց դուրս գալ քաղաքային տնից և գնալ իրանց տները, որովհետեւ փողոցներում ամեն ինչ լաղաղ է և ոչ ոք նրանց չի դիպչի: «Հօ ես ման եմ գալիս դրսում, ինձ չեն սպանում», ասում էր նա իրան դիմող ծառայողներին: Երբ նրան նկատեցին թէ կայ տարբերութիւն իրանց և քաղաքապետի մէջ, որը, բացի քաղաքապետի լինելուց, քաղաքի մէջ շրջում է նահանգապետի հետ, բազմաթիւ կողմերի ուղեկցութեամբ, որոնք ոչինչ չեն անում անպաշտպան ժողովրդի համար, բայց լաւ պաշտպանում են նահանգապետի և քաղաքապետի ապահովութիւնը, պ. Իրեցիկ պատասխանեց թէ նրանք «չափազանցում են»: Եւ այս բոլորը տեղի ունէր այն ժամանակ, երբ քաղաքային տան մէջ մնացածներէ աչքի առաջ ամեն րօպէ սպանում էին անցողիկներին, երբ բերդի պարիսպի վրա շարքերով տեղադրված էին զինված լիակազմ զորքեր, որոնք ահաբեկում էին Նիկոլանիսկայա փողոցով անցողիկներին: Քաղաքապետը, եթէ միայն դուրս էր գալիս այդ ծանր օրերը տանից, չէր կարող չիմանալ, որ եթէ անպաշտպան հայ ծառայողները դուրս գային իրանց դարանից, նրանց սպանում էր անխուսափելի մահը:

Ժողովը միաձայն որոշեց առանձնացնել պ. Իրեցիկին Ուլարավայի կազմից և կանգ առաւ նրա գործունէութեան վրա, պատճառաբանելով այդ բանը հետեւեալ նկատումներով. ա)

պ. Իրեցիկ, ինչպէս լաւ յայտնի է իւրաքանչիւր ծառայողի, քաղաքապետի պաշտօնի մէջ մտնելու համարեա առաջին օրից, ոչնչացրեց Ուլարավայի իւրեւ կօլիզելով մի հիմնարկութիւն, և իր ձայնով վճռում է հարցերը, մասնաւորապէս դրամականները. բ) Ուլարավայի անդամներից երկուսը, Յարութիւնեան և Մակեդոնսկի, իւրեւ հայեր, չէին կարող օգտակար լինել ներկայ դէպքում, իսկ պ. Բեկեւսկի, ինչպէս պարզվեց ժողովում, օգտակար մասնակցութեամբ ազգաբնակչութեան մէջ իր ունեցած հեղինակութիւնից, պատասխարում էր կարօտաւորներին և նրաթական օգնութիւն էր հասցնում Ուլարավայի մի քանի ծառայողներին, որոնք այս ստրատիկայի օրերում զինված էին նրան, տոմսակներ ուղարկելով քաղաքապետականներին միջոցով և գ) պ. Իրեցիկ, ինչպէս մինչև հայտնութիւնը, նոյնպէս և հայտնութեան հետեւած օրերում, ուղղակի անկարելի կերպով էր վարվում ծառայողների հետ, վերաբերելով և հայոցիւրով ամենքին և մասնաւորապէս նրանց, որոնք զինված էին նրան խնդրելով գոնէ ուժեղի մի մասը և ուղարկութիւն չէր դարձնում նոյն իսկ այն բանի վրա, որ Ուլարավայի ծառայողները առանց այդ էլ ամբողջ երկուսն անգամ են ուժեղ ստանում:

Մարտիկի տեղի օրերում ներկայի լաւութեամբ հասնում էր այն աստիճանին, որ հէնց որ յայտնի դարձաւ թէ հայտնութիւն է կայացել, հէնց որ վերջացան զենքի պայթիւնները, մարդիկ թողնում էին իրանց աշխատանքով ձեռք բերած կայքերը և շտապում էին դուրս գնալ արեւմտ քաղաքից, որի փողոցներում նրանք տեսել էին արեւմտ առուներ և մարդկանց դիակներ: Մարդիկ բնականաբար ուզում էին զէթ մի րօպէ աչք հեռացնել Բագուի սարսափներից և հանգստութիւն էին որոնում Բագուից հեռու մի օր և է տեղ: Այսպիսի դրութիւն վիճակից և քաղաքային ինքնակարգութեան ծառայողներին, և ինչպէս դարձանալու բան է, որ նրանք մի այդպիսի դժուար րօպէին դիմեցին քաղաքային կասային, ուր ընկած էին նրանց կիսամանա աշխատանքով վատասկած փողերը: Ինչպէս ընդունեց նրանց իրեցիկը Նա ուղղակի սկսեց հեզնել նրանց: «Դուք չափազանցում էք, շատ կաշաղակներ էք, առիթ էք գտել և չթշնջւում էք»:

Երբ մի քանի ծառայողներ դիմեցին նրան խնդրելով մի ամսիկ ուժեղ, պատճառ բերելով թէ հարկադրված են ուղարկել իրանց ընտանիքները քաղաքից դուրս քաղաքից համար, պ. Իրեցիկ պատասխանեց նրանց. «Դուք կնիկ էք, գնացէ՛ք ձեր վախճանութեան վրա հեծած»: Հայտնութեան միւս օրը պ. Իրեցիկ հայոցիւրով էր ծառայողներին այն պատճառով, որ նրանք ուշ են եկել ծառայութեան, թէև

չէր կարող չը նկատել, որ ամենքը մինչև արտաքինը քաղաքային էին տեղի ունեցած դէպքերից և մասնաւորապէս պատճառով, որ շատերը գրկվել էին ազգականներից, բարեկամներից, ծանօթներից: Իսկ իւրեւ այս բոլորի մասնաւորութիւն հէնց այն հաշտակական մասնում, ուր զլխաւորապէս խօսում էր պ. Իրեցիկ, համարեա թէ անզգայ դրութեան մէջ ընկած էր Ուլարավայի ծառայող Սեմեով, որի աչքի առաջ մտնել էին նրա հարազատ հօրը և վերաւորել էին պառաւ օրը, իսկ ինքը մի ինչ-որ հրաշքով էր ազատվել սպանողների ձեռքից:

Երբ քաղաքային տան մէջ պաշարվածները, չը կարողանալով իմանալ թէ ինչ են եղել իրանց կայքը և ազգականները, կոտորածը վերջանալուց յետոյ միւս օրը դիմեցին քաղաքապետին թոյլ տալ չալխաւոր, որովհետեւ դեռ լաւ չեն իմանում թէ ինչ է պատահել, նա պատասխանեց. «Դուք միայն թրեւ գալ էք ուղում: Թրե՛ք, թրե՛ք եկէ՛ք»:

Ի նկատի ունենալով այս բոլորը, Բագուի քաղաքային ինքնակարգութեան ծառայողներին ժողովը միաձայն վճռեց, յայտնել քաղաքապետին պ. Իրեցիկին իրանց խորին վրդովմունքը և այս բոլորը յայտնել Դուլային և հասարակութեան մամուլի միջոցով:

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Գաւառական ներկայացումներ. Բարեկարգարների կօնցերալ. Ներկայացումներ Սէքսանդրօպոլում. Եւսթօրսկո ներկայացումները)

I

Թիֆլիսի հայ դերասաններից կազմված մի խումբ ճանապարհ ընկաւ Երևան թէ այնտեղ և թէ գաւառական մի քանի կենտրոններում ներկայացումներ տալու նպատակով: Մուտքը իր ընդհանուր մէջ տեղ է տուել գլխաւորապէս ինքնուրոյն և նոր պիեսներին: Նրանց թուում են Շիրվանզադէի, Թառայանի, Փափագեանի պիեսները և մի քանի թարգմանութիւններ:

Երգիչ Բարեկարգարների կօնցերալը, որ պէտք է տեղի ունենար երէկ, ապրիլի 21-ին, յետաձգել է ջութակահար Վասիլիի հիւանդութեան պատճառով մինչև առաջիկայ երեքշաբթի, ապրիլի 26-ը: Այդ կօնցերալում բացի Բարեկարգարներից կը մասնակցեն երգչուհի Մելիք-Բաթթանեան, որ կերպէ Զայիօվսկու և Եկաթեանի հեղինակութիւններից, ջութակահարներ Վասիլիի, Մառիօվսկի, բացի այդ Կօրիձէ կը կարգայ մի քանի ոտանաւորներ: Հայկական երգերից մէկը՝ «Հայրիկ-Հայրիկ», ներգաղթական է երաժշտական դպրոցի վերատեսուչ Ն. Նիկոլանի: Կոնցերտում կերպի ի Եկաթեանի «Մայրիւնան վարդ» օպերայից մի կտոր:

Սէքսանդրօպոլից, ինչպէս մեզ հաղորդում են, որ շարունակվում են դերասան Սեմեովի ներկայացումները: Սեմեովի ներկայացումները, որ այս տարվայ յունիստ ամսից ի վեր տալիս էր այնտեղ մի շարք ներկայացումներ, օգտակար և հասարակութեան համակրանքից, որոշել է մնալ Սէքսանդրօպոլում մինչև օգոստոս ամիսը, շարունակելով մի շարք մատչելի գնորով կանոնաւոր ներկայացումներ տալ «Ժողովրդական տանը», մասնակցութեամբ տեղական սիրողներից պատրաստված նորակազմ խմբի: Բէպտոուարի մէջ կան և գաւառական բնակիչ համար նորութիւն կազմող հետեւալ լուրջ պիեսները. «Դոկտոր Շտոկման կամ ժողովրդի թշնամին» և «Հասարակութեան նեղուկները» Հ. Իրաչեի, «Բարեկամներ» և «Անագիւն չին ծնվում» Զ. Բովետի, «Սերիուլի Բալետներ» Մակե Նորդաուի, «Ոճիւր և պատիժ» Դոստօվսկու, «Դժբաղդ սէր» Զիլիօզալի, «Հարստ» Բիլիս և Կարբէի, «Ազգաներ» Հ. Բէկի (այս չորս պիեսները առաջին անգամ են տրվում հայկական բեմի վրա), «Պատուի համար» Շիրվանզադէի, «Արշալոյս» Ս. Թառայանի, «Պաշտպանը» Տիմկօվսկու, «Թուգան» Մուրացանի, «Նոր աշխարհ» և այլն:

II

Երկուշաբթի, ապրիլի 18-ին, Թիֆլիսի Արտիստական ընկերութեան թատրոնում սկսվեցին դերասանների տիկին Եւսթօրսկո ներկայացումները:

Եւսթօրսկոյա յայտնի է թիֆլիսցիներին իր նախկին ներկայացումներով: Նա երկու անգամ եղել է Թիֆլիսում և այժմ նա երրորդ անգամ է մեղանում: Նրա բեպտոուարի մէջ, բացի նախկին մի երկու պիեսներից բոլորը նոր են: Դերասանական խմբի մէջ նոր աչքի ընկնող ուժ պէտք է համարել կայսերական թատրոնների դերասան Գօբելին:

Առաջին ներկայացման համար տրվեց Զուգերմանի «Հայրական տուն» պիեսը, որի բովանդակութիւնը շատ լաւ յայտնի է մեր ընթերցողին:

Եւսթօրսկոյա պիեսի գլխաւոր հերոսուհու Մագդալի դերում լուսաբանեց այդ անձնաւորութեան մի քանի գծերը նոր արտայայտութիւններով: Նրա Մագդալի մէջ շատ ուժեղ կերպով ընդգծված է անհատի ազատութեան պահանջը, որի առաջ նստմանում են Մագդալի անձնական սէրը և ընտանեկան պարտաւորութիւնները: Եւսթօրսկո Մագդալի տանջվող է, բայց նրա տանջանքը սարսափելի է այն պատճառով, որ նա ազատութեան իր պահանջներից չէ ցանկանում ոչ մի դիմում անել ընտանեկան նկատումների համար, համարելով այդ դիմումը անկարելի, նա իր սխալը և բանակցութիւններ սկսել դերասանական կառավարութեան հետ, յայտաբերելով, որ անգլօ-ֆրանսիական-սպանիական համաձայնութիւնը Մարոկոյի վերաբերմամբ ոչ մի կերպով չէ կարող և նպատակ չունի: Եւսթօրսկոյա Գերմանիայի առեւտրական շահերին: Այդ յայտարարութիւնը գոհացում առեց դերասանական հասարակական կարծիքին. սակայն խորիմ Վիլհելմը արամադել էր դեռ շարունակել իր յօխորտանքը, բայց ստիպվեց չափաւորել իր անդուստ և խաւաւսէր եռանդը, երբ տեսաւ, որ իւրեւ պատասխան իր սկսած արշաւանքին, Անգլիայի թագաւոր Էդուարդ VII-ը սկսեց մի ճանապարհորդութիւն կատարել Ֆրանսիայում, կամենալով դրանով ցոյց տալ, որ Անգլիան միայնակ չի թողնել Ֆրանսիային:

Վիլհելմ, «der reise Kaiser»-ը ստիպվեց իրան գործացած համարել և պատերազմի չարագուշակ ձեւաղը անհետացաւ քաղաքական հօբիդօնից:

Այս րօպէիս, երբ դրում եմ այս տողերը Exelsior հիւրանոցի ընթերցարանում, փողոցից լսվում են աղմկալի ցոյցեր, ոգևորված աղաղակներ. վաղում եմ պատշգամբը և տեսնում եմ, որ անգլիական թագաւորն ու թագուհին, որոնք երէկ եկել են Ալժիր, պոռոյս են անում քաղաքի փողոցներում և այցելում են Ալժիրի հոգաւորներ վարքերը: Բոլոր փողոցները, տները, շինութիւնները զարդարված են ֆրանսիական և անգլիական դրօշակներով ու զինանշաններով:

Բայց այդ մասին յետոյ:

Դառնանք իմ ճանապարհորդութեան թիւին: Մի դարձանք, եթէ իմ ճանապարհորդական ակնարկները կցկատուր և անխառն ձեւ լինեն, չէ՞ որ ուղևորի տպաւորութիւնները թուղիկ, վայրկեանական ու փոփոխական են

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Ն Ա Ս Մ Ա Կ Ն Ե Ր Ա Ն Ժ Ր Ի Բ

I
Ալժիր, ապրիլի 5/18-ին

Ես ինքս էլ չեմ հաւատում, որ յանկարծ Թիֆլիսից ընկայ Ալժիրիկա, նրա հիւսիսային մասի ամենածաղկած և ամենաբեկեղեղեղ երկրներից միւրը—Ալժիր:

Երէկ, ապրիլի 16-ին, «Անդրատլանտեան շոգենավային ընկերութեան» մի հսկայ շոգենավով Մարսէյից 26 ժամում հասայ Ալժիրի իսկի մայրաքաղաք Ալժիր քաղաքը:

Թիֆլիսից մեկնելով մարտի 17/30-ին, ես կանգ առայ 3 օր Բոստօլում, ապա 4 օր Բերլինում և 2 օր ևս Պարիզում, ուրեմն դուրս գալով այդ 9 օրը, ես Թիֆլիսից Ալժիր հասնելու համար ճանապարհորդեցի 8 օր:

Բերլին հասայ թէ չէ, իմացալ քաղաքական հօբիդօնի վրա տեղի ունեցած նոր փոփոխութիւնը—խելալ Վիլհելմ կայսրի արշաւանքը Մարոկոյ, որ այնքան զբոսեց Ֆրանսիայի շօվիտիստ և նացիօնալիստ մամուլին ու առիթ տուեց նրան քրվանջ պահանջել: Մի րօպէ երկու կար և այդ երկուսը շատ սաստիկ էր ու բաւական հիմնաւոր, որ մենք հանդիսատես կարող ենք լինել մի նոր աղետալի պատերազմի և այս անգամ Եւրօպայի երկու ամենաքաղաքակիրթ երկրները—Գերմանիայի և Ֆրանսիայի մէջ, բայց պէտք է երախտագէտ լինել Ֆրանսիայի արդէ ամենալաւ քաղաքական գործիչներին—Ժօրէսին, Պրէսանսէին և նրանց ընկերներին, որ կարողացան ժամանակին զգացնել տալ Ֆրանսիայի արտաքին գործերի մինիստր Դիկաւսէին իր գործած ամենամեծ քաղաքական սխալը և ստիպել նրան

ուղղել այդ սխալը ու անխուսափելի ընդհարման առաջն առնել: Որքան էլ Վիլհելմ կայսրի ընտան քաղաք ֆանֆարօնական ընաւորութիւն էր կրում, որքան էլ նա իր այդ քայլով կամեցաւ ձեռնդ շնորհ Ֆրանսիային և մենամարտի հրաւերել, երկուսը չը կրելով նոյն իսկ Անգլիայի աջակցութիւնից Ֆրանսիային, բայց թէ անգլիական և թէ ֆրանսիական մամուլը լաւագոյն օրգաններէ կարծեթով, ֆրանսիական կառավարութիւնը իր գործած մի մեծ սխալով, որ նախադիմ էր ուղղակի Գերմանիայի հասցէին, առիթ էր տուել Վիլհելմին այդ քայլն անել:

Ֆրանսիան կարեւոր շահեր ունի Մարոկոյում, գլխաւորապէս անտեսական, ի նկատի ունենալով, որ այդ երկրը սահմանակից է Ալժիրին: Այդ Մարոկոյին, որ կառավարվում է մի սուլթանի կամ մանգաֆի ձեռքով, նոյնպիսի թշուառ վիճակի մէջ է, ինչպէս Թիւրքիան: Նրա այդ անբարեկարգ վիճակից զնայվում է Ֆրանսիան, զնայվում են և այն պետութիւնները, որոնք առեւտուր ունեն Մարոկոյի հետ, այն է Անգլիան, Սպանիան, Իտալիան և Գերմանիան: Ֆրանսիային կառավարութիւնը, Մարոկոյում ընթացիկ մտցնել տալու համար, մի համաձայնութիւն է կայացնում Անգլիայի և Սպանիայի հետ. այդ համաձայնութիւնով նա պաշտօնապէս հաղորդում է Իտալիային, Ռուսաստանին, Աւստրիային, բայց ոչ Գերմանիային, մինչև դիւանագիտական տակտը պահանջում էր Գերմանիային և հաղորդել պաշտօնապէս, այսինքն համաձայնապէս պատճէնի հաղորդմամբ, և ոչ մասնաւոր խօսակցութեան ժամանակ, բերանացի, ի թիւս այլոց և պատահաբար, յայտնել, ինչպէս արել էր Դիկաւսէն, գերմանական դեսպան իշխան Բալօլինի հետ ունեցած մի մասնաւոր և պատահական խօսակցութեան ժամանակ:

Բնականաբար, գերմանական կառավարութիւնը զգաց այդ վերաւորանքը և Վիլհելմ կայսրը, որին իր ժողովուրդը անուանում է der reise-Kaiser (ճանապարհորդ կայսր), մինչև օրը, հանգուցեալ Ֆրիդրիխին անուանում է der Weise Kaiser (իմաստուն կայսր): Այդ վերաւորանքին պատասխանելու համար հարկաւոր համարեց, reisen, ճանապարհորդել և ի լուր աշխարհի յայտարարել, թէ նա թոյլ չի տայ, որ Մարոկոյի սուլթանական վիսայետութեան հարուած հասցնեն, թոյլ չի տալ, որ մուսուլման երկրում եւրօպական ընթացիկներ մտցնեն:

Քօսը չը կայ, որ Վիլհելմը, այդպիսի խօսքեր արտասանելով, չը վրդովեց իւրեւ իմաստուն կայսր և մի նաեւամ ևս ցոյց տուեց իր ընտանութեան հակակրեղի կողմը և դէպի ասիական կամ թիւրքական—սուլթանական կարգերը ունեցած իր ձգտումները, բայց դատապարտելով հանդերձ նրա այդ հակակրեղի ձգտումները, գերմանական ազգը և նոյն իսկ առաջադիմական մամուլը ստիպված էին պաշտպանել կայսրի բողոքը՝ Գերմանիային հասցած վերաւորանքի դէմ: Գերմանիան պահանջում է, որ Մարոկոյի գոյնը բաց լինեն Գերմանիայի առաջ, ինչպէս բաց են Ֆրանսիայի, Անգլիայի, Իտալիայի առաջ, ուրիշ ոչինչ: Նրա այս արդարացի պահանջը չէր կարելի չընդունել, ուստի և ֆրանսիական մամուլը առաջադէմ և բուն հայրենասէր մասը, որ հայրենիքի և մարդկութեան շահերի համար աղետալի է համարում պատերազմը, սկսեց յանդիմանել Դիկաւսէին իր գործած անեղիկ սխալի համար և պահանջեց, որ նա Գերմանիայի վերաբերմամբ նոյն տակտը և վարմունքը ունենայ, ինչ որ ունեցել էր Իտալիայի, Ռուսաստանի և Աւստրիայի վերաբերմամբ: Դիկաւսէն ստիպվեց խոստովա-

անթոյաւորելի մի յանցանք: Եւ յորոշակեալ խաղում էր մեծ տաղանդով և արժանացաւ բուռն ծափահարութիւններին:

Գործի՝ ծերունի Շվարցի դերում շատ բնորոշ և ամբողջացրած մի տիպ էր: Խաղը խելացի, շարժումները և խօսքերը բնական, ամբողջ դերը թափանցիկ ընտանեկան պատուի գաղափարի և դասակարգային հասկացողութիւնների որոշ դրոշմով: Տիպի մշակութեան մէջ փոքր ինչ պակասում է խորութիւն: Այդո՞ղ էին նեվերոսով՝ պատուի դերում, Լիլիցիկայ Մարիայի դերում, Բելգորոսկիյ, ֆօն Կիլերի դերում:

Հետեւեալ օրը, երեքշաբթի, ապրիլի 19-ին, ներկայացվեց իշխան Բարեատիսկու «Меркаты» պիեսը, որ մինչև այժմ արդիւնք էր Ռուսաստանի բեմերի վրա: Պիեսը շօշուփում է գաւառական պաշտօնեաների բարոյական ընդունակութիւնը: Իշխանութեան ի չար գործ դնելը, կաշառքով գործեր կատարելը, զուր տեղից բազմապիսի յանցանքներ ստեղծելը դարձնում են պիեսը բարբերի ընտելեան տեսակէտով բոլորովին ժամանակակից և հետաքրքրական:

Տիկին Նալոյակեան առիթ ունէր ցոյց տալու իր դերասանական տաղանդը պիեսի գլխավոր հերոսուհու դերում: Նա ընդգծում էր Կրուչինինայի տիպի մէջ անկեղծ ձգտում դէպի բարի գործ և սուրբ վերաբերմունք դէպի հասարակական պարտաւորութիւններ, անձնութիւններին սիրած գործի և մարդկանց համար, բողոք կեղտի և անարդարութեան դէմ: Եւ յորոշակեալ մասնաւոր ուժեղ տպւորութիւն թողեց վերջին գործողութեան մէջ:

Գործի, որ կատարում էր նախագիտելի պաշտօնեայի դերը, տիպիական էր: Բելգորոսկիյ, պիեսի գլխավոր հերոս Նալոյակեան դերում ցոյց տուեց ճշմարտութիւն, դերի խելացի ըմբռնում: Տիկին Արնոլդի՝ նախագիտելի տիպի կնոջ դերը կատարեց հմտութեամբ և կարողացաւ ամբողջացնել մի հետաքրքրական տիպ: Դաժմարով խմբագրի դերում աշող էր:

Թատրոնը ծայրէ ծայր լինէր: Ներկայացուցւում է պիեսը թողեցին լաւ տպւորութիւն: Պիեսի հեղինակին մի քանի անգամ բեմ կանչեցին:

Սերոյ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարը բաղկացած է 1½ թերթից:

Վեհափառ Կաթողիկոսի կողմից Պետերբուրգ գնացած հոգևոր պատգամաւորութեան անդամ Մեսրոպ վարդապետ Տէր-Մովսէսեան երէկ, ապրիլի 21-ին, հասաւ Թիֆլիս և նոյն

լինում: Բայց եւ կաշխատեմ որոշ ժամանակագրական կարգ պահպանել:

Բերլինում եւ առիթ ունեցաւ, շնորհիւ իմ քարեկամ Յովհաննէս խան Մասեհեանի՝ տեսնել արքունական դրամատիկական թատրոնում «Օթէլլօ» ներկայացումը հաջկաւոր լին դերասան Մատուչէլլու մասնակցութեամբ: Նա կատարում է Օթէլլօի դերը և համարվում է Եւրոպայում գրեթէ առաջին դերասանը, որ կարողացել է ըմբռնել Օթէլլօի իսկական տիպը և դերը:

Եւ միայն այս կարող եմ ասել, որ եթէ Շէկսպիրի Օթէլլօն այն է, ինչ որ ես տեսայ Բերլինի արքունական թատրոնի բեմի վրա, ապա ուրեմն հայ դերասանական խմբերը պէտք է հրաժարվելով հրաժարվեն Օթէլլօն ներկայացնել հայկական բեմի վրա, կամ գոնէ մեր գլխավոր դերասանները գտն մի քանի ժամանակ ուսումնասիրելու, թէ ինչպէս են հասկանում Եւրոպայում «Օթէլլօ» դրաման և ինչպէս են խաղում Օթէլլօ և Եւգօի դերերը...

Բերլինում եւ տեսայ պրօֆէսոր Լէմանին, որ բազմ օր յիշողութիւն է պահել «Մշակի» խմբագրութեան մասին և որը խօսում էր ինձ հետ գրաւոր հայերէն: Նա խնդրեց ինձ իր ողջինը և յարգանքը մատուցանել «Մշակի» խմբագրութեան անդամներին:

Պարել հասաւ Կիւնզաբեր, ապրիլի 13-ին (մարտի 31-ին), ժամը 5-ին երեկոյեան և գնածս բոլոր լրագրիները, «L'Humanité», «Le Temps», «Figaro», «La Petite Republique» և ուրիշները լի էին յօդուածներով Մարօկոյի միջնադէպի մասին:

Պատերին կպցրած աֆիշները իմացայ, որ նոյն երեկոյեան ժամը 8½-ին «Ռուս ազգի և Նրան յարակից ժողովուրդների բարեկամների ընկերութիւնը» (La société des amis du peu-

ple russe et des peuples annexés) մի հրապարակական և ձրի ժողով ունեցաւ «Դիտունական ընկերութիւններ» ակնարկով, որին նախագահում է Ֆրանսիական ինստիտուտի անդամ պ. Պէյնլեյ (Painlevé) և ճշտեցին խօսելու Ֆրանսիա դը Պրէսանէ, պրօֆէսոր Լանգուա, Պէյնլեյ, Պիէր Բիլյառ Ռուսաստանում տեղի ունեցող դէպքերի մասին:

Եւ շտապեցին գնալ այդ ժողովը և արդէն ժամը 8-ին սրահը լիւրն էր և ասեղ ձգելու տեղ չուր կար:

Ճառարարները տեսնաւ իրենց ներքին Ռուսաստանում տեղի ունեցող դէպքերը, հըրապարակված հրովարտանքների յարուցած շարժումներն ու ձգտումները և մասնաւորապէս նաեւ Բագուի դէպքերն էին: Պրէսանէ վերին աստիճանի վերին մասից արտաբերեց իր խօսքը: Պրէսանէն և թէ միւս ատենաբանները խորին համոզմունքով արտաբերեցին իր խօսքը:

«Մշակի» խմբագրութիւնը շնորհակալութիւն է յայտնում այն բոլոր անձանց, որոնք ուղարկել են մեզ շնորհաւորութիւն գտակական տօներին առիթով:

Ձատկական տօներին կարօտեալներին բաժանելու համար ստացանք պ. Պետրոսեանից 5 ռ., Եկմարեանի հոգեհանգստի ժամանակ հաւաքած 1 ռ., 70 կ., Հ. Նիկոլայեանից 5 ռ., մի տիկնոջից, որ գնալով է Ռուսաստանի խորքերում և չէ ցանկանում անունը հրատարակել, 9 ռ., պ. Գասպարեանից (Արծուանիքի գիւղացի) իր եղբոր Յովհաննէսի յիշատակին 10 ռ.: Թէ նախկին ստացած և թէ այսօր յիշատակված գումարները բաժանվեցին «Մշակի» խմբագրատանը բազմաթիւ կարօտեալներին:

Կովկասի մահմեդական ազգաբնակչութեան բոլոր ներկայացուցիչները ներկայացել են Կովկասի փոխարքային, ներքին գործերի մինիստրին և մինիստրների կոմիտէի նախագահ Վիտտէին: Ընդունելութիւնները եղել են քաղաքավարի և արտաքին: Ամեն տեղ մահմեդական ներկայացուցիչները յայտնել են իրանց ամենախոշոր պահանջը—հաւասարեցնել մահմեդականների իրաւունքները քրիստոնեաների իրաւունքներին:

Բագուի աղէտի զոհերի օգտին ստացանք, 1) Կուշկայի հայ արհեստաւորներից 50 ռ., 2) Նիկոլ-Ուսուրիյսկից Ս. Բուրադեանի միջոցով հաւաքված 85 ռ., 3) 44-րդ Կամէատսկի գնդի հայ և հրէայ զինուորներից աշտարակից Ս. Արամեանի ձեռքով հաւաքած 17 ռ., 4) Մանրեանի և ընկ. Ի. ին գործարանի մի մասը բանուորներից Փ. Փափազեանի միջոցով 16 ռ.: Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածներին հետ միասին 27618 ռ. 90 կ.:

Ստացանք Ձխար գիւղի հրկիզեալների օգտին «Արամագը» նաւթահանքի (Բալախանի)

ple russe et des peuples annexés) մի հրապարակական և ձրի ժողով ունեցաւ «Դիտունական ընկերութիւններ» ակնարկով, որին նախագահում է Ֆրանսիական ինստիտուտի անդամ պ. Պէյնլեյ (Painlevé) և ճշտեցին խօսելու Ֆրանսիա դը Պրէսանէ, պրօֆէսոր Լանգուա, Պէյնլեյ, Պիէր Բիլյառ Ռուսաստանում տեղի ունեցող դէպքերի մասին:

Եւ շտապեցին գնալ այդ ժողովը և արդէն ժամը 8-ին սրահը լիւրն էր և ասեղ ձգելու տեղ չուր կար:

Ճառարարները տեսնաւ իրենց ներքին Ռուսաստանում տեղի ունեցող դէպքերը, հըրապարակված հրովարտանքների յարուցած շարժումներն ու ձգտումները և մասնաւորապէս նաեւ Բագուի դէպքերն էին: Պրէսանէ վերին աստիճանի վերին մասից արտաբերեց իր խօսքը: Պրէսանէն և թէ միւս ատենաբանները խորին համոզմունքով արտաբերեցին իր խօսքը:

Երկրորդ օրը, ուրբաթ, իմանալով որ արեւելագետների XIV միջազգային կոնգրէսը, որին հրաւիրված էին մասնակցելու և որի համար եկել էին Պարել, կայանալու է ապրիլի 18 (5)-ին Ալժիրում, տեղեկանալով որ Մարսէլից կոնգրէսի մասնակցներին Ալժիր տանող շոգենաւը մեկնում է այդ քաղաքից շաբաթ օր, ապ-

ժառայողներից Ն. Մարդուհանի միջոցով 34 ռ. 50 կ., 2) Նախնաօւղայա կայարանից 8 ռ. 50 կ.: Նուիրատուններն են՝ Սալախեան 3 ռ., Մուրադեան 3 ռ., Վարդանեան 1 ռ., Մուրադեան 1 ռ., Կարպեան 50 կ.: Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածներին հետ միասին 1985 ռ. 39 կ.:

Մեզ հաղորդում են, որ վաղը, շաբաթ օր երեկոյեան Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում տեղի կունենայ մի մասնաւոր խորհրդակցութիւն՝ քննելու ընտրողական գործի վերաբերեալ մի շարք խնդիրներ: «Մշակի» № 71-ում մենք զետեղեցինք յատուկ նկատողութիւն, որի մէջ յիշատակեցինք այդ գործի վերաբերեալ գլխաւոր կէտերը: Խորհրդակցութեանը կարող են մասնակցել բոլոր ցանկացողները:

Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսում լուր էր տարածվել, որ Թիֆլիսի նահանգապետ է նշանակվելու նոյն նահանգի վրաց ադնալականութեան պարագլուխ իշխան Դ. Չ. Միլիբովը: Այդ լուրը չարդարացաւ: Այժմ լուր է տարածվել, որ Երևանի նահանգապետ կուս Տիգրանուկէսին է առաջարկված այդ պաշտօնը, բայց նա իբր թէ մերժել է:

Թիֆլիսի նահանգապետի պաշտօնակատարի թոյլտուութեամբ Դումայի դահլիճում այսօր սկսվում են մի շարք ժողովներ, որ անելու են տեղական արհեստաւորները: Այսօր, ապրիլի 22-ին, հաւաքվելու են քարտաշները, 23-ին—հիւսնները և 25-ին—հերկարարները: Ժողովների սկիզբն է ժամը 10-ին: Նրանց նպատակն է միջոցներ մտածել բարեկեցութեւն արհեստաւորների վեճակը:

Թիֆլիսի աւստրո-ունգարական հիւպատոսը յայտարարել է տեղական լրագրիչներում, որ ներկայ ամսի 21-ից սկսած նորից պարտադիր է դառնում Աւստրո-Ունգարական պաշտոնների համար անցագրերը ստորագրութեան կամ վիզէի ներկայացնել:

Վերջին ժամանակներս Կովկասի երկաթուղիների բանուորների մէջ տեղի ունեցած բազմաթիւ գործադուլների և այլ երեւոյթների պատճառով, ասում է «ՀՈՅ.» լրագիրը, հաւորակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան կողմից Կովկաս է գալիս մի յատուկ յանձնաժողով, որը տեղի վրա ընկնու է այդ գործադուլների ու խանդավառութիւնների պատճառները և նրանց բաւարարութիւն ապրու միջոցները:

Ստացանք հետեւալ նոր հրատարակութիւնները. 1) Զօն-Միլլէր «Նորահաս օրիորդներին

երիւ 15-ին, եւ շտապեցի երեկոյեան ժամը 7-ին Լիօնի երկաթուղիով մեկնել Մարսէլ, ուր հասաւ երկրորդ օրը, շաբաթ, ապրիլի 15-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին և նոյն օրը «Մարեալ Բիւքս» շոգենաւով, ժամը 1-ին կէտից յետոյ մեկնեցին Ալժիր: Նաւում ինձ հետ կային և կոնգրէսի բազմաթիւ անդամներ, որոնք գալիս էին Եւրոպայի զանազան ծայրերից: Մովը սկսեց խաղաղ էր, բայց միւս օրը, կիրակի, ապրիլի 16/3-ին փոթորիկ բարձրացաւ և մենք բաւական նեղութիւնք քաշեցինք: Վերջապէս, նոյն կիրակի օրը, 26 ժամվայ նաւարկութիւնից յետոյ, մենք տեսանք Ալժիրի ափերը և ժամը 4-ին կէտից յետոյ յանկարծ մեր աչքին երևաց մի հիւսնալի պանթալոն—Ալժիր քաղաքը: Դուրս գալով նաւից, երբ արաբ բեռնակիրները, վերցնելով մեր իրեղծները, առաջնորդում էին մեզ, կոնգրէսականներին, զէպի կարեւորը, մենք զարմացած էինք տեսնելով, որ նաւահանգիստից սկսած ամբողջ ծովափնեայ գլխաւոր փողոցը փակված էր գոյնզոյն հիւսնալի ծաղիկներով և դարձաւ նային անուշաբայ վաղը և միւս ծաղիկները առատօրէն թափվում էին անցողիկների և մեր գլխին, աների լուսամուտներից, հիւրանոցներից, կահֆէներէի և վերջապէս երկրասարճների և աղիկների բռնած զամբիւղներից: Բանից դուրս եկաւ, որ այդ օրը քաղաքային վարչութիւնը (municipalité) ծաղիկների կուռ (baille des fleurs) էր սարքել ի պատիւ թէ արեւելագետներին և թէ մի այլ կոնգրէսի, որ կոչվում է «գիտական ընկերութիւններին» կոնգրէս, որ նոյնպէս և իր ժամանակ դուրս եկել է Ալժիրում: «Ծաղիկների կուռ» ասում են մեր շքեղութիւն էր ստացել այդ օրը, երբ իմացվել էր յանկարծ, որ անգլիական թագաւորը և թագուհին ևս հասել են Ալժիր, թէ և անպաշտօնապէս, այսինքն իրոյս

բարեկամական խորհուրդ» և 2) Կանան-Յոյլ «Դիտունական ընկերութիւններ», երկուսն էլ թարգմանութիւն են Ն. Բան. Նիկողոսեանի: Առաջինն արժէ 10 կ., երկրորդը 7 կոպէկ:

Ոչ միայն ներքին գործերի, այլ և երկրագործութեան և հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնները, ինչպէս ասում է «Рyse-Tas.» լրագիրը, դադարեցրել են մի քանի անհրաժեշտ ծրագրերն ու գործերը, մինչև որ պետութեան ազգաբնակչութեան ներկայացուցիչները հաւաքվին և յայտնեն իրանց կարծիքներն այդ հարցերի առիթով:

«Рyse»-ը հաղորդում է, որ Պետերբուրգում արդէն սկսել են լուրեր ստացվել Բագուից սենատոր Գուզմինսկու վերաքննութեան առիթով: Պարզվում է, որ շատ մեծ ապօրինութիւններ են տեղի ունեցել հասարակական հողերը շէնքերի համար բաժանելու դէպքերում: Ամենից աւելի խոշոր ապօրինութիւններ կատարվել են նաւթային հողաբաժինների վերաբերութեամբ: Կապիտալիստներն ամեն տեսակ ապօրինի միջոցներով իրանց ձեռքն են դրել այդ նաւթաբեր հողերը և զրկել մանր հողատէրերին և կապաւառներին:

Գաղաքական և կրօնական համոզմունքների համար տուժողներին ընդունաւոր ներում շնորհելու լուրերը, ասում է «Варж. Вѣд.» լրագիրը, ոչ մի հիմք չունեն: Ինչ էլ որ լինի, այդ ներումը չի հրատարակվի այս Զատիկն: Ներման հարց կայ բարձրացված, բայց ոչ բոլոր պատիժ կրող անձերի համար: աչքի առաջ ունեն միայն մի քանի յանցաւորներ, որոնց և ներում կը շնորհվի զուցէ մօտ ապագայում: Ընդհանուր ներման մասին առ այժմ ոչ մի դրական տեղեկութիւն չը կայ:

Պետերբուրգի լրագրիչների գրաշարները ներկայացուցիչները, ասում է «С. От.» լրագիրը, ապրիլի 15-ին ժողով արին և որոշեցին. 1) Տօնի Նոր-Տարին, Զատիկ առաջին 2 օրը և բոլոր կիրակի օրերը. 2) «Рyse», «Пет. Таб.» և «Ноб. Br.» լրագրիչների գրաշարներին ուղարկել հրաւէր միանալու իրանց որոշումներին, որովհետեւ այդ լրագրիչների գրաշարներից ներկայացուցիչներ չէին եկել խորհրդակցութեանը մասնակցելու. 3) «Ноб. Br.»-ի գրաշարներին յանդիմանութիւն յայտնել բռնած ոչ-ուղղման դերքի համար դէպի իրանց ընկերները. այդ դերքը պաշտպանում է և խմբագրութիւնը: 4) Բոյկոտ հրատարակել «Ноб. Br.»-ի և նրա գրաշարների դէմ, դիմաւորով հասարակութեան, որ ինքն էլ գործադրէ այդ բոյկոտը:

աւարով պաշտօնական ընդունելութիւնից: Բայց Ալժիրի ժողովուրդը ծաղիկներով, վարդերով էր փակ այն ճանապարհը, որով ընթացել էր արքայական կառքը:

Եւ այսպէս ժողով, աղմուկի, բացականչութիւնների, երգերի, արարական երաժշտութեան ընկերակցութեամբ և ծաղկեայ փունջերի մի կատարեալ տարափ տակ մենք անցանք Ալժիրի փողոցներով ու իշխանեցինք Excelsior շքեղ հիւրանոցում, որ կոնգրէսի բերօն յատկացրել էր մեզ: Եւ ճշմարիտ, շատ գեղեցիկ հիւրանոց է: Նա ունի բոլոր յարմարութիւնները. գեղեցիկ դիրք, մաքրութիւն, երեքտարակն լոյս, վերելակ, բաղնիք, առողջապահական բոլոր կոնֆօրտը, ընթերցարան, երաժշտութիւն: Եւ ունեւ մի մեծ, լուսաւոր սենեակ, բոլոր յարմարութիւններով. ինձ տալիս են առաւօտեան լեօնի (սուրճ, կաթ, կարագ հաց) ապա ժամը 12—1-ին նախաճաշ—4 տեսակ կերակուր և գինի, երեկոյեան ժամը 7—9 ճաշ 5 տեսակ կերակուր և գինի և այս բոլորի համար եւ օրական վճարում եւ 13 ֆրանկ կամ 4 ռ. 80 կ. (սենեակի հետ միասին):

Երեւակայում եմ, ինչ գին կը ընթէին Թիֆլիսի հիւրանոցները օտարականներից, եթէ նոյն իսկ ենթադրենք, որ Թիֆլիսում լինէին Excelsior-ի պէս հիւրանոցներ:

Յիշողը նամակով եւ կը նկարագրեմ Ալժիր քաղաքը և ապա կանցնեմ արեւելագետների կոնգրէսի նիստերին: Կոնգրէսը բացվում է վաղը, չորեքշաբթի, ապրիլի 6/19-ին, Ալժիրի ընդհանուր նահանգապետ Ժօնարի նախագահութեամբ:

Եկել են մասնակցելու մօտ 500 արեւելագետներ:

Հ. Առաքելեան

ՀԱՂԱՏՈՒՄ մեզ գրում են, «Մեզանում ևս կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Բագուի գոհերի համար: Հոգեհանգիստի ժամանակ Տէր Աղէքսանդր քահանայն խօսեց մի աղբու քա- ռոյ, որ տպաւորութիւն գործեց գիւղական հասարակութեան վրա: Գարոգի գլխաւոր ի- մասաւր վերաբերում էր համերաշխութեան, հղբայրութեան և ինքնագործութեան հար- ցերին»:

ՀԱՅԴԱՐԱՐՈՒՄ (Էջմիածնի գաւառ) մեզ գրում են, «Ապրիլի 11-ին կէսօրից յետոյ սկսեց երկինքը սաստիկ ամպիլ և գոռգոռալ, որի ժամանակ բոլորը ուրախանում էին, կարծելով թէ անձրև պէտք է գայ, որի ան- հրաժեշտութիւնն ամենքը զգում էին: Բայց, տարաբախտաբար, անձրևի տեղ երկնքից թափվեց մի չը տեսնված կարկտի հեղեղ, սկզբում մանր, իսկ յետոյ ընկուղաձափ մե- ծովութեամբ, որ կէս ժամ շարունակ գործեց մի աննկարագրելի աւերմունք, ոչնչացնելով համարեա բոլորովին թէ ծառապտուղը և թէ խաղողը: Գետինը ծածկվեց երեք վերջով հաս- տով թեւաւոր սպիտակ շերտով: աղէտին զոհ գնացին դաշտում շատ թռչուններ, նոյնպէս կոտորակեցին մեծ քանակութեամբ լուսա- մուտները ապակիները»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐՈՒՄԻ ՇՈՒՐԸԸ

Եւպոֆացիները առաջուց պատրաստվում էին: «Morn. Post» լրագրի թղթակիցը մատնացրեց է անում, որ եպոֆացիները պատրաստվել են ծովային կուր հետևանքներին: Մարշալ Օյամա մեծ պաշարներ է պատրաստել եպո- ֆական հաղորդակցութեան ճանապարհներին վտանգ սպառնալու դէպքում: Եթէ ծովային Տօգօն ջարդվել, եպոֆական զօրքը չէր ֆլապիլ սովից: Վերջին տեղեկութիւնների համեմատ, այն ժամանակ, երբ կազակները անցան դէպի Կորէայի հարաւային սահման- ները, եպոֆացիները գրաւեցին Տուէիւլա- սին հարեան քաղաքը, 35 վերստ հեռու Վերին Եսուից, իսկ կանոնադր և անկանոն հեծելազօրքի մեծ ոյժերը շրջապտոյտ շար- ժում էին գործում դէպի հիւսիս-արևմուտք Խվանգչէնտից, լուրջ կերպով սպառնալով ոռոսական թիւին: Այդ զօրամասն ունի 22 թնդանթ, և նրա շարժումը այդպէս հեռու դէպի հիւսիս շատ ուղադրաւ է, որովհետեւ եպոֆացիները են, որ չը նայելով այն բանին, որ ընդհանուր ուղարկութիւնը դարձված է ներկայումս նաւատորմի վրա, ցամաքի վրա և շարունակվում է ի կատար ածվել գծագրված պլանը: (Рес.)

«Lok.-Anzeig.» լրագրին Լօնդօնից հե- տադրում են, որ 2ֆուրից ստացված տեղե- կութիւնների համեմատ, ծովային Տօգօ ան- ցեալ շաբաթ գտնվում էր իր նաւատորմի մեծ մասի հետ կորէայական Մօզամպո ծովախորշում, այսինքն 1500 վերստ հեռու- տրութեամբ Պէսկադորեան կղզիներից և Ֆօրսօզայի ջրանցքից: Եթէ այդ տեղեկու- թիւնը ճիշդ է, ուրեմն ակնհեր է, որ մտա- ցածին են վերջին երկու շաբաթվայ ընթաց- քում Տօգօի նաւատորմի գտնվելու տեղի մա- սին տարածված տեղեկութիւնները: Մեծ թերահաւատութեամբ են վերաբերվում ար- տասանմանն մի քանի լրագրիներ այն տեղեկութեանը, որ ապրիլի 14-ին կամ 15-ին կարող էր արդէն տեղի ունենալ Նէրօգատովի գիլիֆիլայի միջոցով Ռօթսալէնսկու էսկա- ղայի հետ: «Lok. Anzeig.» լրագրին ասում է, որ օրական 200 մղոնից աւելի չէ կարող լինել Նէրօգատովի նաւերի շարժման արա- գութիւնը, և որովհետեւ նրանք ճանապարհին պէտք է ածուխի բեռներ վերցնեն, ուրեմն մարտի 26-ին Չէրուսիցի դուրս եկած նա- սերը չեն կարող ապրիլի 14-ի կամ 15-ի ժամանակ անցնել ամբողջ տարածութիւնը: Չէրուսիցի մինչև Կամրանեան ծովախորշը 4 հազար մղոն է: Պետերբուրգից ստացած մասնաւոր հեռագրի համեմատ, Նէրօգատովը գտնվում է դեռ Զօնդեան ջրանցքում: (Б. В.)

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բարձրագոյն Ուկազ Կառա- վարիչ Սենատին. «Անդադար՝ ըստ պատե- րանաց նախահայրերի հաղորդակցի լինելով սուրբ պալատական իրաւունքով, մշտական միութեամբ ինչ և հոգեկան ոյժերի վերանո- ւորութիւնը քաղելով մեզ համար, Մենք միշտ արտագին ձգտում ենք ունեցել ապահովելու մեր հայտնաբերված հաւատարմութիւնը իւրաքանչիւրի համար: Այժմ, քննելով ի կատար ածելու համար Միւնիստրների Կօմիտէում կազմած այդ կանոնները և սիրելով, որ նրանք համա- պատասխանում են մեր նուիրական ցանկու- թեան ամբողջ Ռուսական Կայսրութեան հիմնական օրէնքների մէջ գծագրված կրօնա- կան ներդրամութեան սկզբունքները, Մենք բարեբաւարեցինք հաւատարմութիւնը այդ կանոնները: Անհաւարձքաւ օրհնութիւնը կոչելով խա- ղաղութեան և սիրելով, որ զայնով է Ստատու օրհնութիւնից և բարի օրինակներից, Մենք համաձայն Մեր այդ վճիռի հրամայում ենք. 1) Ընդունել, որ պալատական հաւատարմութիւնը և բարեբաւարեցնելու մի ուրիշ դաւա- նութիւն կամ հաւատարմութիւն ընդունելը հաւա- ծանքի չէ ենթարկվում և չը պէտք է անձ- նական դաւ քաղաքացիական իրաւունքների տեսակէտից որ և է անհպատակ հետե- ւանք ունենայ, այնպէս որ պալատական կրօնից հետագած անձը չափահաս դաւ- նալուց յետոյ ճանաչվում է պալատական այն դաւաճութեան կամ հաւատի, որը նա իր համար ընտրել է: 2) Ընդունել, որ երբ քրիստոնէական նոյն կրօնը դաւաճող ամուսնիներից մէկը անցնում է մի այլ դաւա- նութեան, չափահաս չը դաճած բոլոր երե- խները ֆիզիկա և նախկին այն հաւատի մէջ, որը դաւաճում է միւս ամուսնի, իսկ եթէ երկու ամուսնիների կնիքը դաւաճութիւն լինում, նրանց երեխաները մինչև 14 տարեկան դաւ- նալը հետևում են ծնողների հաւատին: 3) Սահմանել ի լրումն այդ կանոնների (կ. 1 և 2) որ պալատական համարվող բայց իրա- պէս այն ոչ—քրիստոնէական կրօնը դաւաճող անձինք, որին մինչև պալատական կրօնի ընդունելը պատկանում էին նրանք իրանք կամ նրանց նախահայրերը, պէտք է համվեն, նրանց ցանկութեան համեմատ, պալատական կրօնը դաւաճողների թիւից: 4) Թոյլատրել բո- լոր դաւաճութիւնների պատկանող քրիստո- նեաներին՝ միւսից իրանք դաւաճութեան ծէ- սերով այն ընկերակցութիւն և անյայտ ծնողնե- րի երեխաներին, որ նրանք ընդունել են մե- ծացնելու համար: 5) Սահմանել օրէնքի մէջ տարբերութիւն այն դաւաճութիւնների մէջ, որոնք պարունակվում են այժմ «հերձուած անուան մէջ», բաժանելով նրանց երեք խմբի. ա) հնաժխտութիւն, բ) աղանդաւորութիւն և գ) մոլիկրօնային վարապետութիւն: 6) Մոլիկրօնային վարապետութիւն իսկ պատժվում է քրէական կարգով: 6) Ըն- դունել, որ հասարակական պաշտամունքներ կատարելու իրաւունքներ շնորհող և հերձուածի դրութիւնը սահմանող օրէնքի որոշումները պա- րունակում են թէ հնաժխտ համաձայնութիւն- ները և թէ աղանդաւորների վարապետու- թիւնները, իսկ կրօնական դրուսմանը օ- րէնքների խախտումը յանցաւորներին ենթա- կում է օրէնքով սահմանված պատասխանա- տուութեան: 7) Հնաժխտ անունը տալ փոխա- նակ այժմ գործածվող հերձուածող անունն բոլոր այն վարապետութիւններին և հաւա- տարկներին հետևողներին, որոնք ընդունում են պալատական կրօնից: 8) Ընդունել, որ աղօթարանները, հնաժխտների և ա- լանդաւորների աղօթարանների կառուցումը, նոյնպէս և նրանց նորոգութեան թոյլատու- թիւնը և փակումը պէտք է կատարվի այն հի- մունքներով, որոնք գոյութիւն ունեն կամ կը որոշվեն պալատական դաւաճութիւնների տաճարների համար: 9) Հոգևոր օրինակատա- րութիւնների համար հնաժխտների և աղանդա- ւորների համայնքների ընտրած հոգևոր ան- ձանց յատկացնել «նախադասութիւն» և «նախապա- լանք» անունը, ուստի այդ անձինք կառավար- չական պատշաճաւոր իշխանութիւնից իրանց պաշտօնում հաստատվելուց յետոյ պէտք է դուրս հանվեն մէջանների կամ գիւղական հա- տարակութիւններից, եթէ նրանք պատկանում էին այդ հասարակութիւններին և ազատվում իսկական զինուորական ծառայութիւնից ու պէտք է անուանվեն, նոյն քաղաքացիական իշխա- նութեան թոյլատուութեամբ, ձեռնադրութեան ժամանակ ընդունված անունով, նոյնպէս և որ նրանց աղօթարանները և աղօթարանները իրաւունքներ չունենան: 10) Թոյլատրել նոյն հոգևոր անձանց կատարել հո- գևոր օրինակատարութիւններ թէ մասնաւոր տներում և թէ աղօթարաններում, նոյնպէս պա- րունակելով միայն հազնի քահանայական զգեստ, երբ այդ աղօթարանը է օրէնքով: Նախադասութի- յունքի և նախադասութիւններին (կ. 9) կտանք վկայելու ժամանակ յատկացնել նոյն ա- նունները, որպիսի անուններ այս դէպքում ունեն բոլոր առհասարակ հոգևոր ան- ձինք: 11) Հնաժխտների և աղանդաւորների իրաւունքները հաւատարմութիւնը օտար դաւաճու- թիւններին պատկանող անձանց հետ խառն պատկան պալատական կանոնադրութեան վերաբերմամբ: 12) Բանալ կնիքները թէ վար- չական կարգով փակված բոլոր աղօթարաններից, ի բաց չառնելով Միւնիստրների Կօմիտէի միջոցով մինչև Բարձրագոյն հայեցողութեանը հասած դէպքերը, նոյնպէս և դատաստանական աղիքի վճիռներով, բացի այն աղօթարաններից, որոնք փակվել են իսկապէս շինարարական կանոնադրութեան պահանջները չը կատարե- լու պատճառով: 13) Սահմանել որպէս ընդ- հանուր կանոն, որ բոլոր քրիստոնէայ դաւա- նութիւնների եկեղեցիներին և աղօթարանների կառուցման, վերաշինութեան և վերանորոգ- ման թոյլատուութեան համար անհրաժեշտ է. ա) Օտարադաւան պատշաճաւոր հոգևոր իշ- խանութեան համաձայնութիւնը, բ) Անհրա- ժեշտ դրամական միջոցների պատրաստի լի- նելը և գ) Շինարարական կանոնադրութեան տեխնիկական պահանջները կատարել: Բացա- ռութիւններ այդ ընդհանուր կանոնից, եթէ այդպիսիները անհրաժեշտ կը դառնան առան- ձին տեղերի համար, կարող են սահմանվել միայն օրէնքական կարգով: 14) Ընդունել, որ առհասարակ դպրոցներում քրիստոնէայ օտար դաւաճութիւնների կրօնագիտութիւնը նրանց մէջ դաւաճանդուրդ դէպքում, կրօնա- գիտութիւնը պէտք է աւանդվի աշակերտներին և աշակերտներին մայրենի լեզուով, ուստի այդ դաւաճութիւնը պէտք է յանձնվի պատ- շաճաւոր դաւաճութեան հոգևոր անձանց միայն նրանց բացակայութեան ժամանակ: 15) Վերաշինութեան ենթակայ ճանա- չել այն օրէնքները, որոնք վերաբե- ռում են մասնաւորական դաւաճութեան անձանց կրօնական կեանքի նշանաւորագոյն կողմերին: 16) Գնաւորութեան ենթակի գործող օրէնքները լաւախների մասին, արգելելով սրանից յետոյ պաշտօնական ակտներում անուանել նրանց կապալաներ և հեթանոսներ: 17) Անկախ դրանից գործադրել և Միւնիստրների Կօմիտէ- տի ներկայ թիւին Մեր հաստատած այլ կա- նոնադրութիւնները անցեալ տարվայ դեկ- տեմբերի 12-ի ուկազի վեցերորդ կէտը ի կա- տար ածելու կարգի մասին: Սրա կատարման համար Կոմիտէի թիւին Սենատը պատշաճաւոր կարգադրութիւն է անելու: Իսկական վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան Սեփական ձեռքով ստորագրված է «ՆիհՅՈՒՄՅ»: Ցարս- կօ-Սիբ, 1905 թ-ի ապրիլի 17-ին:

19 ապրիլի

ՀՕՆԿՕՆԳ: Հաղորդում են, որ Զինական ծո- վում, Պարապլիզա և Լիւցօն կղզիների մէջ, բարձրացել է տայֆուն (թաթաւ), որ առա- ջանում է դէպի Աննամ: Բալտիական էսկադ- րան վտանգի մէջ է: ՊԱՐԻԶ: Կրէտէին հովանաւորող պետու- թիւնների դեպատիւները և իտալական արտա- քին գործերի մինիստրը շուտով կը սկսեն ընդել կղզու վրա մտնելի բէֆօրմների հարցը: ԼՕՆԴՕՆ: Սենատին տուած ուկազը կրօ- նի ազատութիւն շնորհելու մասին սկսում է խոր տպաւորութիւն գործել անգլիացիների վրա իբրեւ մի բէֆօրմ, որ առաջին նշանա- կութիւնն ունի և որի հետևանքները չէ կա- ղելու գուշակել: «Դէյլի Տելեգրաֆի» կարծիքով այդ բէֆօրմը պատեց այն կապալանները, ո- ռոնք ճնշում էին աւելի քան 10,000,000 ուսու հաւատակների հոգիները, ինչպէս մի ժամա- կալ Աղէքսանդր II կայսրը շարունակ միջոնա- ւոր ուսու գիւղացիների ստրկութեան շղթ- թանքերը: Այդքան կարեւոր բէֆօրմի լուրը այնքան անսակալ էր, որ մինչև այժմ նրա ըովին ներել. ա) մինչև 1866 թ-ը եղած ամբողջ նշանակութիւնը անհասկանալի է:

Լրագրերը կարծիք է յայտնում, որ եթէ Ուկա- ղը կատարվի իր ամբողջ լրութեամբ, նա կը դառնայ մի պետական գործողութիւն, որ ա- մենափառաւորը կը լինի Կայսր Նիկօլայ II-ի թագաւորութեան մէջ:—Վալլիսի հիւսիսային կողմում սաստիկ երկրաշարժ կար:

ՕԴԵՍՍԱ: Ժամանեց պօրտ-արտուրցիների 21-րորդ խումբը: Տօները միանգամայն խա- ղաղ անցան:

ԼՕՆԴՕՆ: Եպոֆական ծովային դատարան- ների վճիռները հետեւան են. շողանաւերը օրինաւոր պրիզ են համարված և դրաւած է եպոֆական առեւտրական նաւատորմը ու- ժեղացնելու համար. «Միամ» գնահատված է 423800 ֆունտ ստերլինգ, «Բիւրմա»—1500, «Վիլֆրիդ»—97500 և «Դօլար»—96000 ֆունտ: Կ. ՊՕԼԻՍ: Եմենից եկած լուրերը չափա- ջանց վատ են: Սանա քաղաքի անձնատու- թիւնը սպասվում է քաղէ առ քաղէ: Այստեղ միայն 3000 բերդապագ զինուոր կայ 50000 պաշարողների դէմ: Թիւրքաց կառավարու- թիւնը վճռել է ուղարկել Եմեն 50,000 պա- հաստի զօրք, որոնք գտնվում են Տրապիզո- նում: Այդ զօրքերը Թիւրքիայում եղած լաւա- գոյններն են: Թիւրքական բարձր շրջաննե- րում ենթադրում են որ պէտք է հրաժարվել Եմենի արաբներին յաղթելու մտքից և աւելի լաւ կը լինէր ստեղծել փոխաբայի պաշտօն, ինչպէս ժամանակին արվել է Եգիպտոսում, և ընտրել այդ պաշտօնի համար արաբներից մէկին, տալով երկրին յայտնի չափով անկա- խութիւն Թիւրքիայի գերիշխանութեան տակ: 20 ապրիլի

ԽԱՐԲԻՆ: Ռեննիկամպֆը ապրիլի 10-ին սաստիկ խուզարկութիւն կատարեց դէպի Կալանի կողմերը: Զինացիներն ասում են թէ գլխաւոր բանակը գտնվում է Տելինի մօտ: Թիւրքացի հետ ունեցած խօսակցութեան մէջ գնեցեալ Լինիլիչ ասաց. «Աստուծու օգնութեամբ, եթէ ինձ ուղարկեն զօրքեր, կանեմ այն ամենը, ինչ հնարաւոր է իմ թոյլ ոյժերին: Յամենայն դէպս համոզված եմ, որ մենք այլ ևս չենք նահանջել»:

ԲԵՐԼԻՆ: Պատերազմական բնակի վրա գոր- ծերի դրութեան առիթով «Լօկալ-Անցէյգէր» գրում է թէ եպոֆացիները արշաւանքը ըստ երկոյթին դադարել է: Առաջանում է համոզ- մունք, որ Եպոֆան մտադր է իր ապագայ գործողութիւնները կապել այն ելքի հետ, որ կուենան ծովային պատերազմները: Ռուսաց նաւատորմի վճռական յաղթութիւնը գուցէ կը հարկադրէ եպոֆացիներին հեռանալ դրաւած երկրից:—Գնդապետ Գիսկէ գտնում է, որ Լինիլիչի գլխաւոր հրամանատարու- թիւնն ընդունելուց յետոյ ուսած հեծե- լաղօրքի մէջ արտաշատվում են շարժու- նութեան և եռանդոտ գործողութեան նշաններ. ընդհակառակը, եպոֆացիները չեն ցոյց տալիս ոչինչ ձեռնարկութիւն: Դա մի ապացոյց է, որ նրանց կորուստները աւելի շատ են, իսկ ուսանելի կորուստները աւելի քիչ, քան որքան ենթադրում էին առաջ: Մայիս ամիսը գուցէ ամենա- լարված ամիսը կը լինի ամբողջ պատերազմի ընթացքում: Վիլհելմ Այլգեմէյն Կօրն- հն- թաղքում է, որ Եսկադրաների ընդհանուր տեղի կուենայ Տուսիս կղզու մօտ, ուր, լու- րերին նայելով, գտնվում է Տօգօն կամ թէ Վլադիվոստօկի մօտ:

ՏԱՆԺԻՆ: Կօմի Տատտերալի ճանապարհից Ծէյց գերմանական միսսիայի միւս օֆիցերներին հետ: Մաւրերի խումբը ողջունում էր նրան իբրեւ Մարօկիօ պաշտպանի: Կօմի յայտա- րարեց, որ իր միսսիայի ամենազինաւոր նպա- տակն է Մարօկիօ անկախութեան պաշա- պանութիւնը և նա չի վերադառնալ, մինչև որ համոզված չի լինի թէ սուլթանը ոչինչ այնպէս բան չի անի, որ կարողանալ սպառ- նալ բաց դռները քաղաքականութեան:

17 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բարձրագոյն ուկազ. «Ան- ընդհատ հոգատարութիւն ունենալով Մեր կայսրութեան քաղաքի գիւղական աղքատ- քանակութեան համար Մեր Գահի Ժառանգի Սուրբ Մկրտուկեան զօր յանձնեցինք ֆի- նանսներ և ներքին գործերի մինիստրների խորհրդակցել շնորհելու այդ աղքատաւոր- թեանը որոշ շնորհներ և այդ առիթով ներ- կայացնել Մեզ իրանց խորհրդածութիւնները այդ մասին: Այժմ, քննելով այդ խորհրդա- ծութիւնները, հրամայում ենք. 1) գիւղական աղքատաւորութեանը տալ հետեւել թիւթու- թիւնները: 2) բոլոր նրա վրա եղած պարտքերի հաշիւից. 3) բոլոր- թիւնները: Այդքան կարեւոր բէֆօրմի լուրը այնքան անսակալ էր, որ մինչև այժմ նրա ըովին ներել. ա) մինչև 1866 թ-ը եղած ամբողջ նշանակութիւնը անհասկանալի է:

սեփականութիւնը: Բ) 1867-ից մինչև 1894-ի նոյեմբերի 14-ը վերջված ուսումնական և ցանքային պարտքերը: Գ) նոյն տեսակ պարտքեր և փոխառութիւններ, արված յայտուկ Բարձրագոյն հրամաններով և դ) այն պարտքերը, որ տրված են վեհապետի, Նիժնի-Նովորոսիսի և Տաւրիայի նահանգներին մի քանի գործարանների արհեստագործներին: 2) 1891 և 1892 թվերի անբերրութեան ժամանակ դեղատոմսերի արհեստագործներին, նոյնպէս և 1894 թվի նոյեմբերի 14-ից մինչև Մեր Գահին ժամանակը ծննդեան օրը համապատասխան և նահանգական դրամագումարներից մնացած ապագային: 3) ներքին ամբողջական 43 նահանգներին, որոնց մէջ և Բագրատի, Գանձակի և Թիֆլիսի նահանգները: Բ) 9 նահանգներին ներքին 2/3 մասը: Գ) բացի բ. կէտում յիշված թիվերէն լինող յայտարարութեան եղած բանադրութեան և նաւատորմում ծառայող զինուորական ընտանիքներին պարտքերին պարտքերը ներքին լինողին մինչև Մեր Գահին ժամանակը ծննդեան օրը: II) Ազգաբնակչութեան ամենայն տարի անուկիւր պարտքի կամը, երբ արդէն 1 կէտում որոշված ներքինը կը լինի, թողնել որոշելու դաւաճական կամ այլ վարչութիւններին, միայն այն պայմանով, որ այդ պարտքը գերազանց եկամուտի 25%-ից երբեք աւելի չը լինի: 3) Ազգաբնակչութեան վրա մնացած պարտքերի գանձումից եկած գումարով նախ լրացնել նահանգական դրամագումարը և ապա միայն նահանգականը: Կառավարել Սէնատը թող ձեռք առնէ ներքին կարգադրութիւնը գործադրելու անհրաժեշտ միջոցները: Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան Սեփական ձեռքով ստորագրված է: Նոյն 10. ԱՅԺ: Տարածութիւնը, 1905 թիւ, ապրիլի 5: ՊԵՏԵՐՈՒԹԻՒՆ: Արդարադատութեան մինչև արտոնութեան կառավարել սէնատը Մանուկի-նին Բարձրագոյն հրամայում է լինել արդարադատութեան մինչև արտոնութեան փոխարքայի օգնական Սուլթան-Կրիմ-Գիլիսի շնորհով և ապրիլի 16-ին շնորհում: ՊԵՏԵՐՈՒԹԻՒՆ: Գեներալ Լինկոլնի ամենահազարկ հետադիւր Նորին Կայսերական Մեծութեան Անուանով ապրիլի 16-ին: «Ապրիլի 10-ին մեր երկու զորամասերը միաժամանակ հասան Տանիստեան քաղաքը և կուր ընդունին քաղաքի մօտ դիրք բռնած թշնամու հետ: Երկուսն էլ հետագայում 5 դիրքերից յետ մղվեցին և նահանջեցին: Մերոնք գրաւեցին քաղաքը:» 17 ապրիլի ՊԵՏԵՐՈՒԹԻՒՆ: «Новое Время» հաղորդում է, որ Մոսկովա եւ միկնել գնեցաւ աղբւրտանտ իշխան Գոլիցինը և Ֆլիգել-աղբւրտանտ Շերեմետևը բաց անելու հնադանդներին տաճարները և մատուցանելու: ՊԱՆՉԱԿ: Եւրոպայի զանազան մայրաքաղաքներում տոնում են ընդունելու ճառագայթները գիւտի տոնամակար: ՎԵՆԵՑԻԱ, 16 ապրիլի: Ժաշի ժամանակ Տիտոսին և Գոլուսոսին բարեկամական կնիքներ փոխանակեցին: Ենթադրում են, որ նրանց խօսակցութեան նիւթն էին Մարոկկոյի, Կրէտէի և Մակեդոնիայի հարցերը: ՊԱՆՉԱԿ: Բաղաբից 10 վերստ հեռու հայերը յարձակվեցին մարականների վրա՝ խլելու նրանց ձեռքից 20 պիստակ հրացանները, որ կառավարութիւնը ստույգ էր նրանց: Հրացանաձգութեան ժամանակ վիրաւորվեց մի հայ: Միջոցներ են ձեռք առնված միւսներին ձերբակալելու համար: ՊԱՆՉԱԿ: Բրիտանական կառավարութիւնը հրահանգ է ուղարկել Մարոկկոյի իր դեսպանին, որ պնդէ սուլթանի մօտ Փրանսիային վստահութեան յայտարարութիւնը, որովհետեւ միայն Փրանսիայի խնամատարութիւնը կըրող է ապահովել պետութեան խաղաղութիւնը և բարօրութիւնը: ՆՈՒՅԿՈՒՆ: «Բրոսկոբնէ» շոգնաւը երէկ տեսնել է Տվո-Բրոսկոբնէ կղզու մօտ 3 մարտանաւ և մի փոխարանաւ: Կնիքադրում են, որ եւրոպական նաւերն են: ՊԱՆՉԱԿ: Մորիսի ոչնչացման գործում եւս նախորդ անգամ ինքնին ռաբձրագոյն զարգացների ուսումնորները: 19 ապրիլի ԿԱՆԵԱ, 18 ապրիլի: Օտար պետութիւններին դորաւանները ուղարկվեցին խառնակութեան վայրերը: Օտար հիւպատոսները պահանջեցին վերցնել յունական դրոշմները հասարակական շէնքերի վրայից: Կառավարութիւնը հրաժարվեց այդ պահանջը կատարել, վախճանով ազգաբնակչութեան զգուշացնելու: ՄԱՅԻՍ, 18 ապրիլի: Կոնստնտինոպոլի ծովային զինուորական պարտաւոր վիճակի մէջ է դրւած

ված, որպէս զի ֆրանսիական ջրերի չէզոքութիւնը պաշտպանելու հնար ունենայ հարկաւոր դէպքում: ՊԱՆՉԱԿ, 19 ապրիլի: Կրեմլին պաշտպան պետութիւնների դեսպանները և խաղաղական արտաքին գործերի մինիստր Տիտոսին շուտով կը սկսեն Կրեմլին վարչական բարենորոգումները մասին բանակցութիւնները: Մարտի 1-ը խաղաղ անցաւ Փրանսիայում, Սպանիայում, Իտալիայում և Բելգիայում, բացի Լիտւանիայից, որտեղ միջադէպերը: Կրեմլին համաբարտարութեան մասին հրատարակված ուղարկել հիմնական սպաւորութիւն թողցի: ՆԱՅԻՍ, 19 ապրիլի: Պաշտպան դաւաճարը գնում են տեղական այն նաւերը, որ մի ժամանակ 11 հանգոյցից աւելի արագութիւն ունեն. արդէն ձեռք են բերել 5 հատ: Ենթադրում են, որ այդ նաւերը նրանք ուղարկելու են զանազան կողմեր: Տօգօի նաւատորմի տեղի իմանալու համար: ՊԱՆՉԱԿ, Բոսնիական սկիզբի ռաբձրութեան «Բէլաբրի» շոգնաւը ընդհատվել է: 10. ԱՅԺ: Սպանում են, որ ծովային Բոսնիական Ներքագումարի հետ կը միանայ մի քանի օր յետոյ: Կարելի է ենթադրել, որ Բոսնիական Ներքագումարը հնար եղածին չափ հեռու կը պահէ իր էսկադրան, որովհետեւ եթէ որ նրան մօտենայ, այն ժամանակ նրա դրոշմները կը վատանայ: 20 ապրիլի ՉԵՐԿԻՅՈՎ, 19 ապրիլի: Երեկոյան ժամը 10-ին Չերկիզովի ոստիկանապետ Գերշիկովի վրա երեք անգամ ատրճանակից կրակ արին: Գերշիկովից մէկը ծակեց կառավարչի նստարանը, իսկ միւս երկուսը վիրաւորեցին: Երեկոյան ձեռք բերված է, բայց հերքում է թէ ինքն էր կրակ արել: ԿԱՆԵԱ, 20 ապրիլի: Գեներալ Կարապետովը, որ Յունաստանի հետ միացումը անհնար լինելով, չի իրականացվել: Նա իր վրա առաւ կղզում խաղաղութիւնը պահպանելու: Յունական դրոշմները վայր են առնված: 10. ԱՅԺ: Պարլամենտում տեղի ունեցաւ ոչ-ցանկալի օտարազգիներին արտաքինութեան օրինագծի երկրորդ ընթերցումը: Գերշիկովի ղեկավարները օրինագծի դէմ չեն, այլ նրա իսկ քանի մանրամասնութիւնների դէմ: Օրինագիծը չէ վերաբերում ապաստան գտնելու իրաւունքին, ինչպէս այդ հասկանում էին մեր նախնիները: Ազգաբնակչութեան արտաքին մասնաւոր չէ կարող լինել: Բաղիւրը յոյս յայտնեց, որ երկրորդ չի ընդունի այն օրինագիծը: Զարկ Դիլին առաջարկեց մերժել: Կառավարական անձամասնութիւնն ընդունեց ընդ: Նա ընդունվեց իւր օրէնքը: ԳՈՒՆԶՈՒՆԻՍ, 19 ապրիլի: (Սիւր. թղթ.): Անում են, որ հապոնացիները մանր խմբերով անցնում են Մոնթեղիայով դէպի հիւսիս: Երէկ նոյն իսկ լուր տարածվեց, որ նրանք 40,000 հոգով մօտենում են Մոնթեղիայի սահմանին: Դանիսոնից գետի ամբարիձ ձգված են խոնավոտների խմբեր: Ի հարկէ Զինատանի չէզոքութիւնը չէ կարող ծառայել իւր ապացոյց, որ այդ լուրը անհաւանական է, երբ անկասկած է, որ Սինթիսիան երկարթուղով եւս պայմանները ոչ միայն խաղաղութիւնը են ստացել, այլ և զօրք: Ինչ էլ որ լինի, հապոնացիները 6 շաբաթ տեղի ներկայ լուրթիւնը կասկածելի է: Երեկ նրանք հաղորդագրութեան ուղիներն են կանոնաւորում և զօրքերի շարքերը լրացնում: Պէտք է կարծել, որ այդ լուրթիւնը երկար չի տևի: Կարելի է ենթադրել, որ նրանք սպասում են մեր նաւատորմի շարժումներին, որոնցից կախված կը լինի ցամաքային կուր երրորդ շրջանի ուղղութիւնը: ՊԱՆՉԱԿ, Երեկոյան ժամանակ սպանիական թագաւորը: Մինչև անգամ հապոնացի պետութիւնների դիպլոմատները ուղք չեն դարձնում Եւրոպայի կողմից չէզոքութեան խաղաղութեան գէմ, հասկանալով, որ Փրանսիան անկարող է միջոցներ ձեռք առնել ուսու էսկադրային դէմ բաց ծովում: 20 ապրիլի ՏՕԿԻՈ: Պատերազմի մէջ շահագրգռված պետութիւններից մէկի դիպլոմատական ներկայացուցիչը վկայում է, որ նախագահ Բուգլիսի աշխատանքները և զորքի պատերազմի կողմերին որքան կարելի է շուտ կապել խաղաղութեան դաշնագրերը: Դիպլոմատի կարծիքով, այդպիսի քայլը անժամանակ է: Միջամտութիւնը անհրաժեշտ կը լինէր: Բաղիւրական էսկադրան դուրս կը գտնվում է Վալէլի հրուան:

դանի շրջակայքում Կարմանեան ծովախորշի մօտ: 10. ԱՅԺ: «Վալէլի» Պատը լրացրի եւս պայմանական թղթակցները, ընդհատ գործերի դրոշմները, ասում են, որ օրից օր աւելի հաւանական է դառնում, որ Ներքագումարի էսկադրան անհետանա իւր կողմ անցել է Սինթիսիայից: Կարելի է 16-ին գերել: Շատ կարելի է, որ Ներքագումարի միանայ ծովային Բոսնիական կառավարութիւնը: Զինատանին յայտագրի ուղարկեց, որ կազմված էր Միացեալ-Նահանգների յայտագրին նման լիզուով: Անդրիան մատուցող է անում, որ անհրաժեշտ է խիստ չէզոքութիւն պահպանել և չը թող իսկ Շանգայում զինաթափ արված ռուսական նաւերին հեռանալ իրանց տեղից: Նոյնպէս չը պէտք է թող իսկ, որ ռուսները չինական հողը իրանց յինական դարձնեն: Դիպլոմատական շրջաններում ենթադրութիւն կայ, որ ռուսական նաւերը կը հեռանան, եթէ Զինատանը ուժով այդ բանի առաջը չառնէ: Շուտով պատահաւոր ստացվեց Պէկինից: Զինական դեսպանը ներկայացրեց իր կառավարութեան հեռագիրը, որի մէջ Զինատանը յայտնում է, որ ամեն ջանք գործ կը դնէ, որպէս զի չը թող իսկ ռուսական կէսէյէրի և հակա-ակա-նաւաւի հեռանալը: ԿՕԳԵՆԱՅԵՆ: «Դէլի Տէլեգրաֆ» լրագրի թղթակցը խօսակցութիւն ունեցաւ մի բարձրաստիճան ծովային օֆիցէրի հետ, որը մօտիկ յարաբերութիւններ ունէր ռուսական և հապոնական ծովային իշխանութիւնների հետ: Նա այն կարծիքը յայտնեց, որ ինչ որ Ներքագումարի երրորդ էսկադրան կը միանայ Բոսնիական ծովին, որ կարելի է սպասել մերձակայ ապագայում, ռուսները կերթան դէպի Բուլգարի կղզիները, որոնց Բոսնիական կը դարձնէ իր ծովային յինական: Այստեղ սպասում են մեծ պատերազմի Տօգօի հետ: 10. ԱՅԺ: Ոստիկանութեան աշխույժ ցրել ցոյց անողներին: Այսօր գործարանները սկսեցին աշխատել: Տրամվայները շրջում են: Մագալիները բաց են: ՎԵՆԵՑԻԱ: Մաքսիմական Ավգուստ թագաւորը ժամանեց: ՎԵՆԵՑԻԱ, 20 ապրիլի: Երէկ կէսօրից յետոյ ժամանեց գերմանական կայսերական զորքը: ԿԱՆԵԱ: Բրիտանական զորաւորին ձեռքով իջեցրվեց յունական դրոշակը կառավարչական շինութեան վրայից: Կանդիայում և Նորից պատշաճաւոր պատիւներով բարձրացրեց կրեմլական դրոշակը: Ազգաբնակչութիւնը հանդիսան է: ԲԻԳԱ: Հակառակ անկարգութիւններին վերաբերելով լուրերի, Զատիկը հանգիստ անցաւ: Գործարանական բանուորների գործադուլը իրապէս վերջացած կարելի է համարել: 21 ապրիլի 10. ԱՅԺ: Ոչ-ցանկալի օտարներին չը թող խաղաղութեան օրինագծի մասին վիճաբանութիւնների ժամանակ համալսելու ժողովում Զեմբլեյն ասեց, որ օրինագիծը առաջին քայլն է իր սեփական քաղաքականութեան ուղղութեամբ սակագնային ընթացիկ տեսակետով, այսինքն սահմանափակվում է ազատ մուտքը Անդրիան, նման այն բանին, ինչպէս նա առաջարկում է սահմանափակել արտաքին համաձայնեալ ապրանքների ազատ ներմուծումը և նոյն տեսակետին խորհրդածութիւններով, որոնք ամենին նմանութիւն չունեն քաղաքական ապաստանի իրաւունքի հարցի հետ: ՄԻՆՍԿ: Ի նկատի ունենալով դուռային մերժումը բաւարարութիւն տալ առևտրականներին միջամտութեան ժամագրիները փակելու համար պարտաւորել կանոններ հրատարակելու մասին, առևտրականների միջև մասնաւոր համաձայնութիւն կայացաւ փակել մագալիները երեկոյան 9 ժամին: ՊԱՆՉԱԿ: (Բերլինի վրայով): Եւրոպայի նորից յայտնած բողոքը ռուսական պատերազմական նաւերին ցոյց տրվող աշխույժութեան դէմ, այստեղ ղեկավարութիւն է յարուցանում, որովհետեւ այդ գործին Լոնդոնում այնքան լուրջ են վերաբերվում, որ նա կարծես անգլո-հապոնական միաբան բողոք լինի: ԱԹԵՆ: Պրինց Գեորգի մի քանի անգամ խնդրեց պետութիւններին համաձայնութիւն յայտնել Գերմանիայի Յունաստանի հետ միացնելու համար, ասելով, որ հակառակ դէպքում նա պատասխանատու չէ հետեւնքների համար: 21 ապրիլի ԱԹԵՆ, 20 ապրիլի: Այսօր պալատում բանկէտ կայացաւ ի պատիւ թագուհի Ալեք:

սանդուխտի: Հրաւիրված էին 140 մարդ, որոնց թւում միլիտարներ և դիպլոմատներ: Բրիտանական էսկադրան, Բատոնէրէրգեան պրինցի հրամանատարութեամբ, կը ժամանէ Պրինց ապրիլի 24-ին: Թագուհին ճանապարհ կընկնի ապրիլի 26-ին: ՊԱՆՉԱԿ, 20 ապրիլի: Դիպլոմատները հաստատում են, որ բրիտանական թագուհու Յունաստան գալու նպատակը նրա Վիկտորիա դստեր նշանադրութեանն է պրինց Գեորգիի հետ: Երբեք թագուհին այլ ևս չուղեց Աթէնք գնալ յունական միլիտարութեան քաղաքականութեան Գերմանիայի կողմը յարվելու պատճառով: ՀԻՍՏ, 20 ապրիլի: Իտալական մամուլը, չը նայելով հերքումներին, վերադառնում է Տրիպոլի դիվիզիոն հարցին, պնդելով, որ այդ տեղեկութիւնը դուրկ չէ հիմքից և պահանջում է կառավարութիւնից աշխույժութիւն: Պատգամաւորների ժողովը դուռարվում է ապրիլի 28-ին, իսկ սենատը—ապրիլի 26-ին: 10. ԱՅԺ, 20 ապրիլի: Բողոքականների միջև դէպի հոսիական-կաթոլիկ հիմնարկութիւններ տիրող հակակրօնական և անսպասելի տեսակետային կարող է ծագայել այն հարցապնդումը, որ ներկայացրվեց այսօր համայնքների ժողովում, որի համաձայն իշխանութիւնների ուղարկութիւնն է դարձվում վանքերի թիւ բազմապատկու վրա Անդրիան: Մատուցող է արվում այդպիսի հիմնարկութիւնների բազմապատկու վրա մասնաւոր միաբանութիւններին Փրանսիայից արտոնելուց յետոյ, և պահանջվում է պաշտօնական կոնտրոլի սահմանում: Մի քանի սահմանափակումների սահմանում սակայն տեղի չունեցաւ այն պատճառով, որ իրանական նախագահները պահանջեցին անյետաձգելի ընտրութիւն մի ուրիշ ընտրող հարցի, այն է մարտանաւերի գործածութեան հարցը իրանց պարտաւորութիւնները չը կատարող իրանական ֆէրմերներին գաղթեցնելու համար: ՀՕԿԵՆԱ, 20 ապրիլի: Եկած ֆրանսիական շոգնաւը հաղորդում է, որ ապրիլի 16-ին տեսաւ մի քանի ռուսական փոխադրանաւեր Վալէլի հրուանի մօտ: Նոյն օրն և եթէ բրիտանական շոգնաւը տեսաւ ռուսական օժանդակ կրէյսեր և մի քանի գերմանական շոգնաւեր, որոնք անգլիա և ռուսական պաշտպաններ էին բռնում: Սայգոն դետի վրա, ուր կենտրոնացրված է ռուսների համար մի քանի հազար տոնն ամուրի պաշար: 12 փոխադրանաւեր գտնվում են գետաբերանի մօտ: Շոգնաւերն անդադար երթեկեկում էին Սայգոն և Բալտիկան էսկադրայի միջև, ունենալով լիազարգացած և տանում էին ալիւր, բրինձ, խոզի ձար, ձուկ, բանջարեղեն և տաւար, նոյնպէս և գինի ու օղի: Փրանսիական իշխանութիւնները նաւատիրերի նշանաւոր թիւ գրեցին ռուսական զինաթափ արված Դիլիան կրէյսերի վրա՝ հետապնդելու առաջին տեսնելու համար հաղորդում են, որ ամերիկական և գերմանական լրագրիչների թղթակցները վարձեցին շոգնաւ, ակնհայտ ծովային պատերազմի վկայներ լինելու դիտարկութեամբ: Շոգնաւի վրա բարձրացրված է ֆլորանսական դրոշակը, բայց կարծում են, որ շոգնաւը պատկանում է Ռուսաստանին: Երթեկեկութիւններ են կատարվում Տօգօի դրան-վիլու տեղը որոշելու համար: Ապրիլի 18-ին Տէրնաբուտու կղզու մօտ Փորտոգալի լրացումը տեսան մի հակա-ակաւանաւ, որի ազգութիւնը չէ կարելի որոշել: Այդ հակա-ակաւանաւը գնում էր մեծ արագութեամբ դէպի հիւսիս-արևելք: ՏՕԿԻՈ, 20 ապրիլի: Լուրերի համեմատ, ռուսական էսկադրան կերթայ դէպի Վալէլի-ժուտոկ և ոչ Պարագուայով: Որը առանձին նշանակութիւն ունի որպէս ամառային կայարան, բայց ոչ որպէս ծովային յինական, որովհետեւ ամրութիւնները ցամաքից անբարար են: Զրաւոր արված նաւերը Պորտ-Արտուրում և Զեմլյուկում բարձրացրված և կարկատված են: Նրանց թիւ մասին մանրամասնութիւններ չը կան: ՊԱՆՉԱԿ, 20 ապրիլի: «Լիբերտէ» հերքում է այն տեղեկութիւնը, որի համաձայն նորից դիմեց Դիլիան, պահանջելով խիստ չէզոքութիւն պահել Սայգոնում և որ իւր թէ ծովային ժողովի ռուսական կողմը նպատակ ունէր հակողութիւն ունենալ ծովային վրա Անդրիան մինչև Տոնին ֆրանսիական տէր-րիտորիալ ջրերի չէզոքութիւնը ապահովելու նպատակով: «Մատենին» հեռագրում են Դունդոփիլին, որ համարեա կատարելապէս ընդհատված պատերազմական գործողութիւնները կը վերականգնել անկի վայր, քան առաջիկայ ծովային ճակատամարտի հետեւնքի իմացվելը: Թղթակցը հաղորդում է լուր չինական աղբիւրից, որի համաձայն հապոնական զօրքը գնում է արևելաօղջ դէպի Ֆիլիպին: «Տայգա» հաղորդում է, որ Բոսնիական ծովային էսկադրան, հեռանալով Կամբանեան ծովախորշից, գնաց դէպի Գուլպուկ կղզին, ուր և երթեկեկում է ներկայումս:

Խմբագիր: ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱՆԴՍԻ
Հրատարակչին: ԹԱԳՈՒՆԻ ՏԻԳՐԱՆԱՆ
ԻՍՏԱՆԿ ՄԵԼԻՍ-ԱՂԱՄԱՆԱՆ

